

II RIIGIKOGU

8. istungjärk. **Protokoll nr. 247 (30).** 1925. a.

II Riigikogu koosolek 17. juunil 1925. a.
kell 5 p. l.

Kokku on tulnud 88 Riigikogu liiget.

Walitsuse looshis: põllutööminister **A. Kerem**, haridusminister **H. B. Rahamägi**, sõjainminister **J. Soots**, teedeminister **K. Wirma**, kohtuminister **R. Gabrel**, portfelli minister **K. Ast**, töö-hoolekandeministeriumi hoolekande osakonna juhataja **A. Ennemuist**.

P ä e w a k o r d:

1. Riigi majandusnõukogu liigete walimine.
2. Hoolekandeseadus — III lugemisel.
3. Keskwee-komisjoni koosseisu täiendamisseadus — üldkomisjoni ettepanek.
4. Riigiwapi seadus — üldkomisjoni ettepanek.
5. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.
6. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üürinormide makswuse pikendamise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.
7. Asunikude ehituslaenu seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
8. Muinaswarade kaitse seadus — üldkomisjoni ettepanek.
9. Stokholmis 1924. a. sõlmitud üleilmilise postikonwentsiooni ja kokkulepete kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
10. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud postikokkulepetega ühinemise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.
11. Eesti wabadussõjas langenud Eesti sõdurite sõjawäljahaudade korrashoidmise seadus — omawalitsuse komisjoni ettepanek.
12. Loomataudide vastu wõitlemise seaduse § 6. muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.
13. Puuwilja wäljaweo kontrolli seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.
14. Eesti ja Türgi wahelise sõpruslepingu kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.

15. Tuletõrje seaduse § 10. muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

16. Loteriide seaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

17. Noortemeeste sõjakooli kaswandikkudeks wastuwõtmise seaduse muutmise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

18. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioniseaduse muutmise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

19. Kaitsewäelaste korteriga warustamise määruse tühistamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

20. Eesti ja Ameerika-Ühisriikide wahel sõlmitud kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — wäliskomisjoni ettepanek.

21. Merikindluste jaoks Wiimsi rannas 1638 ruutmeetri suuruse maa-ala wõõrandamise seadus — riigikaitse komisjoni ettepanek.

22. Riigikohtu koosseisu ja prokuratuuri suurendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

23. Talumaade alammäärade muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

24. Rahukohtunikude kohtualluwuse muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

25. Seadus üksikute karistus- ja kohutupidamisseaduse määruste muutmise kohta — üldkomisjoni ettepanek.

26. Riigiasutuste koosseisude muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

27. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

28. Perekonnaseisu seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab esimees **A. Rei**, wahepeal abiesimees **T. Kalbus**, pärast abiesimees **A. Jürman**.

Sekretääri kohal abisekretäär **L. Raudkepp**, pärast sekretäär **J. Holberg**.

Koosolek algab kell 5.20 min.

1. Teadaandmine Juhataja **A. Rei**: terwituste kohta. Awan Riigikogu koosoleku. Enne päewakorra juurde minemist on mul au ja

heameel Riigikogule edasi anda terwitusi ja paremaid soowe Eesti rahwuslikkude wäeosade organisatsioonide telgelaste poolt, kes kokku kogusid 15. juunil s. a., et mälestada esimest Eesti rahwuslikkude wäeosade kongressi, mis ära peeti 14. ja 15. juunil 1917. aastal Rakweres. Mul ei ole wist tarwidust teile, härrad Riigikogu liikmed, meelde tuletama hakata suurt tähtsust, mis oli Eesti rahwuslikkudel sõjawäe organisatsioonidel, mis tekkisid 1917. aastal Wene riigi sõjawäes, Eesti riigi iseseiswuse saawutamise ajaloos. Wõib täie õigusega tõendada, et kui ei oleks olnud seda suurt eeltööd Eesti rahwawäe organiseerimise alal, siis oleks Eesti wabariigil palju raskem olnud oma iseseiswust saawutada raskes wõitluses. Sellepärast on mul iseäranis heameel seda terwitust edasi anda, mida mind isiklikult palutud Riigikogule edasi anda. (K i i d u a w a l d u s e d.)

Enne päewakorra juurde asumist on sõna sekretääril teadaande korras.

Sekretäär L. Raudkepp: Riigikogu esimees saatis wabadussõjas ja ilmasõjas langenute wäike-maarjalaste mälestusmärgi komiteele järgmise telegrammi: „Eesti rahwaesitus mälestab sügawa austusega ja tänuga kangelasi, kes ohwerdades iseenese on lunastanud oma rahwale waba kodu.“ Selle peale on wäike-maarjalaste mälestusmärgi komitee poolt järgmine wastus tulnud: „Riigikogu juhatusel. Langenud kangelasi mälestawad wäike-maarjalased tänawad terwituste eest ja soowiwad Riigikogule edurikast tööd ja ühtmeelt.“

Peale selle on Riigikogule tulnud järgmine terwitus: „Üleriiklik tarwitajate ja majandusühisuste kongress terwitab Riigikogu ja soowib temale tema raskes ja wastutawas seaduseandwas töös, mis sihitud meie riigielu korraldamiseks ja rahwamajanduse edendamiseks, jõudu ja edu. Kongressi juhatus.“

2. Teadaandmine komisjonidesse antud seaduseelnõude kohta. Edasi on Riigikogule teatada, et Riigikogu juhatusel on komisjonidesse antud järgmised seaduseelnõud:

1) Üldise arwepidamise seaduse (S. k. VIII k. 2 j. 1914. a. wäljaanne) § 373 mär-

kus I muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni.

2) Tsiwiil-kohtupidamise seaduse muutmise seadus waranduse aresti alla panemise, hoiuileandmise ja müügi asjus — üldkomisjoni.

3. Päewakorra A. Tupits (põl.): wastuwõtmine. Täna koosoleku päewakorra algul on paar seaduseelnõu, millest üks tingimata pikemaid waidlusi tekitab. Teine neist on aga õige pikk. Need on riigiwapi seadus ja muinaswarade kaitse seadus. Päewakorra keskel ja lõpus on terve rida eelnõusid, mis mingisuguseid waidlusi wististi ei tekita ja mille wastuwõtmine wäga tarwilik on. Kui need punktid päewakorras ettepoole tõstetaks, saaks sellega päewakord warsti ka lühemaks. Sellepärast teen ettepaneku päewakorra-punktid 5, 6, 9, 10, 14, 17, 18, 19, 20 ja 21 mahutada päewakorra-punktide 3 ja 4 wahale. Ette kantud päewakorra-punktide alla on mahutatud kõik wälislepingud ja riigikaitse seaduseelnõud.

A. Anderkopp (töer.) kohalt: Mina toetan riigikaitse ja wäliskomisjoni juhatajana rkl. Tupits'i ettepanekut.

Juhataja A. Rei: Rkl. Tupits'i poolt on ettepanek, päewakorra-punktid 5, 6, 9, 10, 14, 17, 18, 19, 20 ja 21 mahutada pärast 3-dat päewakorra-punkti. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtawana musega on ettepanek wastuwõetud ja päewakord kindlaks määratud.

4. Riigi majandusnõukogu liigete walimine. Sekretäär L. Raudkepp: On esitatud järgmised teadaanded: „Riigikogu juhatusel. Käesolewaga on mul tööerakonna rühma nimel teatada, et rühma esitaja riigi majandusnõukogus, J. Kukkk, sealt tagasi astub. 17. VI. 1925. a. A. Anderkopp, rühma juhatusel esimees.“

„Riigikogu juhatusel. Teatan, et ma tagasi astun riigi majandusnõukogust. 17. VI. 1925. W. Hasselblatt.“

„Riigikogu juhatusel. Eesti rahwakerakonna Riigikogu rühma nimel teatan seega, et rühma liige rkl. J. Tõnisson riigi majandusnõukogust, kuhu ta walitud demokraatliku liidu esitajana, tagasi astub. J. Jaanis.“

„Riigikogu juhatusel. Teatan, et ma tagasi astun riigi majandusnõukogust. Tallinn, 17. VI. 25. H. Laretei.“

„Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm teatab, et tema esitajad P. Schütz, K. Saawo ja E. Peterson tagasi astuwad riigi majandusnõukogust. E. s. t. p. Riigikogu rühma nimel abiesimees J. Wain, sekretäär Oskar Gustawson.“

„Riigikogu juhatusel. Käesolewaga teatan põllumeeste rühma nimel, et majandusnõukogust lahkuwad rkl. J. Laidoner, K. Tonkman ja J. Temant. 17. VI. 25. M. Martinson, põllumeeste rühma sekretäär.“

Juhataja **A. Rei**: Seaduse järele tuleb riigi majandusnõukogusse walida 10 esitajat. Et 10 esitajat saada, tuleb jagajaks wõtta 11, mis annab arwu 10 wälja.

Sõna on sekretääril teadaandmiseks, mitu esitajat jagaja 11 juures keegi rühm saab.

Sekretäär **L. Raudkepp**: Jagaja 11 juures tuleb majandusnõukogusse põllumeeste Riigikogu rühma poolt kaks esitajat. Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt, kellega ühineb wäljaspool rühme olew rkl. P. Jakobson, — 2 esitajat. Tööerakonna Riigikogu rühma poolt, kellega ühinenud rahwuslik-wabameelse partei Riigikogu rühm, — 2 esitajat. Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühma poolt üks esitaja, kristliku rahwaerakonna poolt — 1 esitaja, asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate poolt — 1 esitaja, Wene ja Saksa-Balti Riigikogu rühma poolt, kes walimisteks ühinenud — 1 esitaja.

Juhataja **A. Rei**: Kirjalikult on walimisteks järgmised kandidaadid esitatud: kristliku rahwaerakonna nimel on ette pandud walida riigi majandusnõukokku rkl. Luur.

Eesti rahwaerakonna Riigikogu rühma nimel on ettepanek walida majandusnõukogu liikmeks rkl. Tõnisson.

Wene ja Saksa-Balti Riigikogu rühmad ühinedes on ette pannud riigi majandusnõukogusse walimiseks rkl. Hasselblatt'i.

Asunikkude, riigirentnikkude ja wäikepõllupidajate Riigikogu rühma poolt on ettepanek walida riigi majandusnõukogu liikmeks rkl. Laretei.

Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühma poolt on ettepanek walida

riigi majandusnõukogusse rkl. Schütz ja rkl. Saawo.

Põllumeeste rühma nimel on ettepanek riigi majandusnõukogusse walida rkl. Laidoner ja rkl. Tonkman.

Tööerakonna ja rahwuslik-wabameelse partei Riigikogu rühmade nimel on ettepanek riigi majandusnõukogusse walida E. Weberman ja J. Kukk.

Kas soowitakse üksikult wõi korraga hääletada. (Hüüded: Korraga.) Selle ettepaneku wastu ei waielda, siis loen selle wastuwõetuks. Asun riigi majandusnõukogusse walimiseks ette pandud kandidaatide hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ette pandud kandidaadid riigi majandusnõukogu liigeteks walitud.

5. Hoolekandekomitee — Töökaitse komisjoni aruandja III lugemisel. **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 98—142.

VI peatükk.

Hoolekandekomitee puudustkannatajate raukade ja teiste alaliselt töowõimetute eest.

§ 98. Iga puudustkannataja rauk kuuekümnest eluaastast alates, samuti ka iga teine puudustkannataja töowõimetu haige wõi wigane, on õigustatud abi saama kas täieliku ülalpidamise wõi osalise abiandmise näol, selle järele kui suur ja missugune on abitarwitaja waja dus abi järele.

Töowõimetu loetakse isik, kelle tegelik töowõime sedawõrd kahanenud on, et temal wõimatu selle tõttu teenistust leida wõi tööd sel määral teha, et see temale kõigetarwilikuma ülalpidamise kindlustaks.

Waidluse korral loetakse wanuse peale waatamata töowõimetu isik, kes üle kuuekümne protsendi normaaltööst on kaotanud.

§ 99. Täielik ülalpidamine sisaldab toidu, riiete, ihu- ja woodipesu ning woodiriiete andmist, korterisaamist ühes kütte, walgustuse ja tarwiliku sisseseadega.

Toidu ja aastase riiete ning pesu alam-määrä iga järgnewa aasta peale määrab kindlaks hoolekandekomitee.

§ 100. Abi antakse abitarwitajale:

1. tema kodu;
2. perekonda ülalpidamisele andmise läbi;
3. sellekohasesse asutusesse paigutamise teel.

§ 101. Abitarwitajale kodu antakse abi võimalikult natuuras, korteri, kütte, riiete, wõi toiduainete näol ja ainult erijuhtumistel rahas.

§ 102. Kui täielikku ülalpidamist 'wajab kooselaw abielupaar wõi sarnane isik, kes sugulaste juures asub, wõi muidu on perekonnaliikme seisukorras, wõi kui tema juures on allealised lapsed, siis korraldatakse temale täielikku ülespidamist võimalikult tema juures kodus. Kui nimetatud isikuid sellekohasesse asutusesse wõi perekonda ülalpidamisele paigutatakse, siis tuleb selle eest hoolitseda, et perekonnaliikmed selle läbi lahutatud ei saaks.

Kodune abiandmine täielikku ülespidamist wajajatele tuleb lõpetada ja tarwidue korral teise abiandmise wiisiga wahetada, kui kodu antud abi kurjasti tarwitatakse.

§ 103. Puudustkannatajate raukade ja muude puudustkannatajate töowõimetute jaoks asutatakse wanadekodud, kuna parandamata haigete ja wigaste jaoks asutatakse wigastekodud samadel alustel, kui wanadekodudki, wõi awatakse eriosakonnad wanadekodude juures.

Wigastatute jaoks, kes küll oma hariliku töowõime sedawõrd kaotanud on, et nemad ennast ülal pidada ei suuda, kuid kellele võimalik on mingisugust ametit kätte õpetada, millega nemad omale ülalpidamist wõiksid teenida, asutatakse sellekohased õppetöökojad wõi paigutatakse neid meistrite juurde õppima.

§ 104. Maakonna- ja linnawalitsused on kohustatud hoolt kandma selle eest, et nende piirkonnas tarwilikul määral eelmises § 103 nimetatud kodusid oleks nende töowõimetute puudustkannatajate paigutamiseks, keda korda ei ole läinud perekondadesse ülalpidamisele anda.

§ 105. Linnades asutawad wanadekodusid ja peawad neid ülewal linnawalitsused, maakondades asutawad neid ja muretsewad nendele tarwiliku sisseseade, nagu mööbel, riided, pesu, majapidamise riistad jne., samuti walitsewad nende üle ja palkawad tarwiliku personaali maakonnawalitsused, kuna hoolealuste igaaastase ülalpidamise kulud walla- ja alewiwalitsused maakonnawalitsustele ära

tasuwad, wastawalt walla wõi alewi ülal pidada olewate hoolealuste arwule.

§ 106. Wanade- ja wigastekodudes on eriosakonnad wallalistele (üksikutele) meestele ja naistele, kuna abielupaarid võimalikult eritubadesse paigutatakse.

§ 107. Kui üks abikaasadest hoolealusena wanade- wõi wigastekodusse paigutatakse, wõib sinna ka teist abikaasat, olgugi et tema hoolekannet ei tarwita, wastawa omawalitsuse poolt kindlaksmääratud maksu eest wastu wõtta.

See maks ei wõi suurem olla, kui wanade- wõi wigastekodus ühe inimese ülalpidamine maksma läheb.

§ 108. Lapsi wõib wanade- ja wigastekodusse wastu wõtta ainult juhtumistel, kui mõlemad wanemad wõi ka ainult ema, kelle kaswatamisel lapsed on, wanadekodusse on paigutatud, ja lastel isa ei ole, wõi wiimane nende eest tarwilikult ei hoolitse; kuid sedagi wõib ainult siis teha, kui laste wiibimine wanadekodus nende waimlise, kehalise wõi kõlblise edenemise peale halwawalt ei mõju.

§ 109. Wanade- ja wigastekodusse wõetakse wastu, kui neis ruumi leidub, wastawa maakonna- wõi linnawalitsuse poolt kindlaksmääratud maksu eest ka neid töowõimetuid rauke, parandamata haigeid ja wigaseid, kes oma warandusliku seisukorra poolest hoole alla ei kuulu.

§ 110. Wanade- ja wigastekodudes korraldatakse hoolealustele jõukohaseid töid, nagu aiatöö, korwipunumine, ketramine, arstirohutaime kaswatamine, korjamine ja kuiwatamine jne., ja korraldatakse selleks otstarbeks tarwilikud tööruumid, aiapidamine ja muud sisseseaded.

§ 111. Kodusse wastuwõtmise korral waadatakse hoolealused asutuse arsti poolt läbi, et selgusele jõuda, kes nendest kergematele majatalitustele ja töötegemiseks kõlbulikud on. Kõik hoolealused, kelle kohta arst otsustanud, et nemad asutuses korraldatud töid teha suudawad, on kohustatud seda tegema.

§ 112. Kõik wanade- ja wigastekodude hoolealused on kohustatud ennast kodu põhikirja, kodukorra ja juhataja seaduslike korralduste alla painutama ja neid täpipselt täitma. Kodukorra wõi põhikirja rikkujaid, niisama ka kodu juhataja korraldustele wastutõrkujaid on kodu juhataja õigustatud karistama distsiplinaarkorras noomitusega, teenitud töötasust mahaarwamisega kunni poole töötasu suuruseni ja kartseri (eraldi ruumi) pane-

misega mitte kauemaks kui kolmeks päevaks. Pimedad kartserid on keelatud.

§ 113. Asutuses walmistatud saaduste müügist läheb 50% asutuse kasuks, tööabinõude muretsemiseks ja korrashoidmiseks, kuna ülejäänud osa hoolealustele wälja maksetakse.

Hoolealustele maksetakse tasu ka majapidamises tehtud tööde eest asutuse juhataja poolt kokkuseatud ja wastawa maakonna- wõi linnawalitsuse poolt kinnitatud taksi järele.

§ 114. Kui hoolealused asutusest lahkuda soowivad, samuti ka juhtumistel, kui nende sugulased wõi omaksed soowivad neid oma hoole alla wõtta, lastakse hoolealused wiibimata kodust wälja, kusjuures nendele kodust lahkumiseks tarwilikud riided, pesu ja jalanõud kaasa antakse.

Korduwal kodusse tulemisel ja sealt lahkumisel ei anta lahkujale mitte rohkeimal määral ega lühemal tähtajal riideid, pesu jne., kui koduswiibijaile samaks ajaks määratud.

Samadel alustel ja samal määral antakse riideid, pesu ja jalanõud kaasa ka perekondadest ülalpidamiselt lahkujale.

Perekonnast lahkumise soow antakse teada sellele omawalitsuse asutusele, kes hoolealuse perekonda paigutanud, kuna kodust lahkumise soowiga kodu juhataja poole tuleb pöörata, kes sellest omawalitsuse asutusele teada annab.

§ 115. Wanade- ja wigastekodu korraldajaks on juhataja, kes asutuse tegevuse ja temas walitsewa korra eest wastutab.

§ 116. Wanade- ja wigastekodul on kodukord, mis maksuma pandud asutuse poolt, kellele kodu kuulub.

§ 117. Hoolealuste perekonda ülalpidamisele paigutamise korral tehakse ülalpidamisele wõtja isiku ja ülalpidamisele andja omawalitsuse wahel kirjalik leping, kus wastastikused õigused ja kohused üles tähendatakse.

§ 118. Abitarwitajaid wõib ainult niisugusesse perekonda ülalpidamisele anda, kelle kohta kindlad teated on, et see perekond hoolealuse eest tarwilikult hoolitseta tahab, seda teha suudab ja kelle kodu terwishoidlikkudele nõuetele wastab. Ühtlasi tuleb ka silmas pidada hoolitsemise wõimaluse kestwust.

§ 119. Perekonda ülalpidamisele antud isikud on kohustatud jõukohast tööd tegema samadel alustel, nagu wanadekodus wiibijad.

Arsti otsusel wõib omawalitsuse asutus hoolealuse tarwitamist niisugustele töödele ära keelata, mis hoolealusele üle jõu wõi tema terwisele kahjulikud on.

§ 120. Kui abitarwitaja abi oma kodus saab, peab abiandja asutus selle järele walwama, et abi õieti tarwitataks, eriti selle järele, et laste ülalpidamist ja kaswatust hooletusesse ei jäeta.

Kui hoolealune perekonda paigutatud, peab selle järele walwama, et ülalpidamisele wõtja oma kohuseid täidaks.

Tähendatud ülesannete teostamiseks peab omawalitsuse asutus tarwilikku järelwalwet korraldama nii, et vähemalt neli korda aastas igat hoolealust tema asupaigas waatamas käiakse.

§ 121. Kui perekond, kuhu hoolealune ülalpidamisele paigutatud, oma kohuseid ei täida, lepingut rikub, tarwilikul määral riideid wõi toitu ei anna wõi perekonnaliikmed hoolealust piinawad wõi peksawad wõi temaga muul kõlbmata wiisil ümber käiwad, on sellel asutusel, kes hoolealuse perekonda paigutanud, õigus ja kohustus hoolealust perekonnast ära wõtta ja mujale paigutada, kriminaal kuriteo tundemärkide olemasoleku korral asjast prokuratuurile teatades süüdlaste wastutusele wõtmiseks.

VII peatükk.

Hoolekanne waimuhaigete ja langetõbiste eest.

§ 122. Iga isik, kelle hoole all waimuhaige wõi langetõbine elab, on kohustatud selle eest hoolitsema, et hoolealune kuritõid ega korrarikkumisi toime ei saaks panna, seltskonnale kardetawaks wõi hädaohtlikuks ei saaks, ega wabalt ümber ei hulguks.

§ 123. Keelatud on waimuhaigeid ja langetõbiseid kinni pidada terwiswastalistes ruumides, samuti neid kettidega, köitega ja muude sarnaste abinõudega kestwalt siduda nende kinnihoidmiseks.

§ 124. Waimuhaigete ja langetõbiste jaoks, kelle eest hoolitsemist nende kodus wõi perekonda andmise teel küllalt otstarbekohaselt teostada ei saa, asutatakse töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt ja tema kulul terwishoiu peawalitsuse korraldusel sellekohased rawitsusasutused ja warjupaigad. Rawitsusasutustesse paigutatakse need waimuhaiged ja langetõbised, kes rawitsust ja arstiabi tarwitawad wõi keda loodetawasti weel parandada

wõib, kuna arstiabi mittetarwitajad ja parandamatud warjupaikadesse asetatakse.

§ 125. Eelmises paragrahwis nimetatud asutuses ja perekondades peetakse waimuhaigeid ja langetõbiseid ülewal ja rawitsetakse neid:

1. töö- ja hoolekandeministeeriumi kulul;

2. hoolealuste eneste kulul, kui nendel selleks warandust wõi sissetulekuid on;

3. nende isikute kulul, kes hoolealuse eest kohustatud on hoolt kandma;

4. sarnasel teel, et osa kulusid kannawad p. 2. wõi 3. nimetatud isikud wõi mõlemad ühes koos, kuna osa kulusid töö- ja hoolekandeministeerium kannab.

§ 126. Kui waimuhaigel wõi langetõbisel, keda käesolewa seaduse § 124 põhjal wastawasse asutusesse wõi perekonda paigutatud, on sissetulekuid wõi warandust, mis sissetulekut annab, kaetakse sellest sissetulekust tema ülalpidamise ja rawitsemise kulud. Kui niisuguseid ei ole wõi nendest sissetulekutest nimetatud kulude katmiseks ei jätku, katawad kulud wõi ainult puudujäägi tema omaksed wõi sugulased, kes tema eest kohustatud on hoolt kandma. Kui wiimaseid ei ole wõi kui nemad ei suuda neid kulusid katta, siis katab puudujäägi wõi ka kõik kulud töö- ja hoolekandeministeerium.

Töö- ja hoolekandeministeerium tasub kõik waimuhaige wõi langetõbise ülalpidamise kulud ka sel juhtumisel, kui tema perekond ehk sugulased wõi omaksed enese wõi oma perekonna ülalpidamise wõimaluse kaotada wõiwad waimuhaige ja langetõbise rawitsemise ja ülalpidamise kulude katmise tagajärjel.

§ 127. Waimuhaigete ja langetõbiste saatmist omast elukohast rawitsusasutusesse, warjupaika wõi perekonda korraldab, annab tarwilikud saatjad ja, kui waimuhaigel wõi langetõbisel enesel ega tema sugulastel see wõimalik ei ole wõi eelmises paragrahwis tähendatud raskusi sünnitada wõib, kannab kulud see omawalitsuse asutus, kus waimuhaige wõi langetõbine asutusesse paigutamise ajal wiibib.

§ 128. Soowiawaldused waimuhaige wõi langetõbise paigutamise üle rawitsusasutusesse, warjupaika wõi perekonda täielikul wõi osalisel töö- ja hoolekandeministeeriumi kulul awaldatakse selle walla-, alewi- wõi linnawalitsusele, kus waimuhaige wõi langetõbine elab. Walla-, alewi- wõi linnawalitsus kogub tarwili-

kud andmed waimuhaige wõi langetõbise enese ja tema sugulaste ja omaste warandusliku seisukorra üle, muretseb kohalikult ametlikult arstilt teated haiguse iseloomu kohta ja esitab terve materiaali üles oma arwamisega otsustamiseks töö- ja hoolekandeministeeriumile, kes tehtud otsused wastawale omawalitsuse asutusele teatab ja tarwilikud korraldused teeb.

§ 129. Waimuhaigete ja langetõbiste ülalpidamise kulude suuruse riigi poolt ülewalpeetawates rawitsusasutustes ja warjupaikades wõi perekondades määrab kindlaks töö- ja hoolekandeministeerium.

VIII peatükk.

Hoolekanne õnnetusjuhtumiste puhul.

§ 130. Isikutele, kes looduslikkude õnnetuste, nagu tulekahju, weeuputuse jne. all kannatanud ja selle läbi peawarju kaotanud, on see walla, alewi wõi linna omawalitsus, kus kahjukannataja elab, kohustatud esialgset peawarju andma, kunni neil enestel korda läheb korterit leida wõi walla-, alewi- wõi linnawalitsus seda neile kätte juhatab.

Isikute ja perekondade eest, kes õnnetuse läbi oma waranduse ja eluülalpidamise wõimalused on kaotanud, peawad maakonna, alewi wõi linna omawalitsused hoolitsema, kunni nad ise teenistust leiawad, mis ülalpidamist wõimaldab, wõi sarnane teenistus nendele walla-, alewi- wõi linnawalitsuse poolt kätte juhatakse.

§ 131. Kui looduslikkude õnnetuste, nagu tulekahju, weeuputus jne. wõi õnnetusjuhtumiste, nagu raudtee-, laewa- ja muude õnnetuste läbi kannatajad peale muu ka elamiseks wõi töötamiseks kõige hädatarwilikuma liikuga waranduse õnnetuse tõttu on kaotanud, selletõttu wiletasse seisukorda on sattunud ja nendel enestel ei ole wõimalust häwinenud warandust uuesti muretseda, siis saawad nemad töö- ja hoolekandeministeeriumilt rahalist toetust kõige hädatarwilikumate tööriistade ja elutarbete soetamiseks omale ja oma perekonnale.

§ 132. Isikutele, kes looduslikkude õnnetuste, nagu tulekahju, weeuputus jne. läbi kaotanud on oma liikumata waranduse, mis waesuse tõttu õnnetuste wastu kinnitamata, ehk liig madalalt kinnitatud, wõib töö- ja hoolekandeministeerium pikaajalist laenu anda kunni kaotatud liikumata waranduse poole wäärtuseni, kui on

esitatud kindlustused, et selle laenu abil uued hooned üles ehitatakse.

Laenu tingimised määratakse kindlaks Wabariigi Walitsuse poolt töö- ja hoolekandeministeeriumi ettepanekul.

§ 133. Looduslikkude õnnetuste ja õnnetusjuhtumiste juures wigastatud puudustkannatajatele antakse arstiabi ja rawitsust kunni terweksaamiseni käesolewa seaduse §§ 91—96 näidatud alusel, kui nemad mõne teise seaduse järele arstiabi ja rawitsust ei saa. Kulud tasub omawalitsustele töö- ja hoolekandeministeerium.

§ 134. Palwed looduslikkude õnnetuste wõi õnnetusjuhtumiste läbi kannatanutele § 131. tähendatud toetuse saamiseks antakse hiljemalt kahe kuu jooksul peale õnnetusjuhtumist töö- ja hoolekandeministeeriumi nime peale kohalikule walla-, alewi- wõi linnawalitsusele, kes palwed ühes andmetega paluja warandusliku ja perekondliku seisukorra, kahju suuruse ja õnnetusjuhtumise üle otsustamiseks töö- ja hoolekandeministeeriumile saadawad.

Liikumata waranduse kaotamise puhul tulewad palwed laenusamiseks esitada hiljemalt ühe aasta jooksul peale õnnetusjuhtumise. Hiljem esitatud palwed jääwad tähele panemata.

§ 135. Laenuandmise puhul määrab Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi ettepanekul kindlaks, kahju kannataja seisukorda arwesse wõttes, laenu wäljaandmise ja tagasinõudmise korra ja maksutähtaja, samuti ka selle, kas laenu pealt protsente tuleb wõtta wõi mitte. Laenusid wõib anda kunni wiieteistkümnne aasta peale, Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi ettepanekul wõib laenajatele kunni kolm kergenduse aastat määrata, laenu wäljaandmise ajast arwates, mille jooksul laenu tagasimaksmist ega ka protsente laenu eest ei nõuta.

§ 136. Kui laenaja määratud tähtaegadel oma wõlga, tema osasid wõi protsente, kui laen ilma protsentideta antud ei ole, ära ei tasu, wõetakse iga maksmata jäänud summa pealt kuus protsenti aastas lisamaksu.

Kui laenusumma kindlaksmääratud tähtajaks kustutatud ei ole, wõi kui laenusaja kolm üksteisele järgnewat maksutähtaega mööda laseb minna, teeb töö- ja hoolekandeministeerium nelja kuu pärast peale wiimase tähtaja kätte jõudmist korralduse wõlgniku waranduse äramü-

miseks enampakkumise teel. Saadud summa läheb laenu kustutamiseks.

§ 137. Uute õnnetuste wõi teiste maksuwõimalust häwitawate wõi piirawate asjaolude puhul wõib töö- ja hoolekandeministeerium wastawa walla-, alewi- wõi linnawalitsuse ettepanekul maksu tähtaega pikendada, wõi Wabariigi Walitsuse loal laenu koguni kustutada.

IX peatükk.

Kerjamisest.

§ 138. Kerjamiseks loetakse korduwat suusõnalist wõi kirjalikku armuande palumist enesele wõi paluja ülalpidada olewale isikule.

Armuande palumiseks ei loeta abipalwega pööramist riigi wõi omawalitsuse asutuste wõi hoolekande alal tegutsewate organisatsioonide poole.

§ 139. Organisatsioonid ja asutused, niisama ka üksikud eraisikud ja wiimaste grupid, kes soowiwad ühe wõi mitme isiku heaks awalikke korjandusi toime panna, peawad sellekohases seaduses ettenähtud luba muretsema.

Luba ei ole waja organisatsioonidel ja asutustel, kellel põhikirja järele õigus korjandusteks on, samuti ametkondade piirides, kui ka koguduste poolt kirikutes ja liigete hulgas hoolekande otstarbel korraldatawateks korjandusteks.

§ 140. Kerjamine on keelatud. Keelust üleastujate wastu on politsei kohustatud seaduses ettenähtud abinõusid tarwitu- sele wõtma.

Eraisikutel on õigus kerjajat, kes nende poole nende kodus wõi mujal kerjamise mõttes pöörab, politsei korraldusse toimetada.

§ 141. Kerjamise pealt tabatud wõi kerjamise pärast politsei korraldusse toimetatud isiku üle seab politsei protokollu kokku ja saadab kerjaja ühes protokolliga selle omawalitsuse korraldusse, kus kerjaja tabatud. Kui kerjaja elukoht ei ole selle omawalitsuse piirides, kus ta kerjamise pealt tabati, saadab wiimane teda, tarwiduse korral politsei kaasabil, selle omawalitsuse korraldusse, kus tema elukoht on.

§ 142. Kerjaja elukohale wastaw omawalitsuse asutus teeb selgeks kerjamise põhjused ja kui selgub, et kerjaja abitarwitawas seisukorras on, korraldab abiandmist käesolewa seaduse järele. Kui aga selgub, et kerjaja abi saama õigustatud ei ole ja tema üle kaheksateistkümnne

aasta on, saadab omawalitsuse asutus kerjaja ühes kogutud andmetega politsei korraldusse kerjaja kohtulikule wastutusele wõtmiseks.

Kui selgub, et kerjaja wanade- wõi wigastekodus ülalpidamisel wiibib, saadab omawalitsuse asutus kerjaja kodu juhataja korraldusesse, kes asjaolude kohaselt kerjajale asutusest wäljakäimise ära wõib keelata kunni kahe kuuni wõi teda karistada teenitud töötasust mahawõtmisega kodu kasuks kunni poole töötasu suuruseni wõi kartsapanemisega kunni kahe nädalani, mida ühendada wõib toidu wähenemisega kunni kaheks päewaks. Otsused, millega kerjajat kauemaks kui kolmeks päewaks kartsapanemisega karistatakse, kinnitatakse selle omawalitsuse poolt, kes asutust ülewal peab.

Kui aga kerjaja perekonnas ülalpidamisel on, siis wõetakse tema perekonnast ära ja paigutatakse wanade- wõi wigastekodusse, kus temaga toimetatakse, nagu see käesolewas paragrahwis wanade- ja wigastekodudes wiibijate kohta ette nähtud.

(Koosolekut hakkab juhutama abiesimees **T. Kalbus**.)

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 143 ja 144.

§ 143. Kui eelmises paragrahwis näidatud abinõude peale waatamata wanade- wõi wigastekodus wiibija isik kerjamist järele ei jäta ja tema töowõimuline on, wõib see omawalitsuse asutus, kelle hoole alla see isik kuulub, otsustada teda sundlikult töomajasse saata, ühtlasi töomajas wiibimise aega käesolewa seaduse kohaselt kindlaks määrates.

Niisama wõib omawalitsuse asutus otsustada sundlikult töomajasse saata üle kaheksateistkümne aasta wanu isikuid, kes osalist wõi täielikku ülalpidamist omawalitsuse asutustest saawad wäljaspool hoolekandeaasutusi, kui neid korduwalt kerjamise pealt on tabatud.

§ 144. Kui kerjaja, kes abi saama õigustatud ei ole, on alla kaheksateistkümne aasta wana ja teda kerjamise pealt on tabatud esimest korda, saadab omawalitsuse asutus kerjaja wanemate wõi isikute kätte, kelle hoole all allealine on, ühtlasi neile meelde tuletades, et nemad on kohustatud selle järele walwama, et allealine kerjama ei läheks. Kui aga all-

ealine on kerjanud teist wõi mitmendat korda wõi kui tema seda on teinud wanemate wõi nende isikute teadmisel, kelle hoole all tema on, wõib omawalitsuse asutus, waatamata nende isikute wastutusele wõtmise peale, allealist, kui tema edaspidine jätmine wanemate wõi teiste nimetatud isikute hoolde tema waimlisele, kehalisele wõi kõlblisele edenemisele hädaohtlikuks wõib saada, hoolekande alla wõtta ja mõnda teise perekonda wõi lastekodusse kaswatamisele anda. Kui nimetatud isikud allealist kerjama on saatnud wõi seda tegema on sundinud, wõetakse laps igal juhtumisel perekonnast ära ja paigutatakse mõnda teise perekonda wõi lastekodusse.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

„X peatükk.

T ö ö m a j a d e s t.

§ 145. Töomajade ülesandeks on: 1) puudustkannatajatele isikutele, kes tööd teha suudawad, ajutise teenistuse andmine; 2) tööle ergutamine; 3) nende isikute tööle panemine, kellelt muul teel wõimalik ei ole neid hoolekandekulusid sisse nõuda, mille tasumiseks nemad kohustatud; 4) kindla teenistuse leidmise juures abiks olemine.“

Kuna sunduslik töomajasse paigutamine wälja on jäetud, siis loomulikult muidugi langeb käesolewas paragrahwis punkt 3, mis ühenduses on sundusliku töomajasse paigutamise, wälja.

Juhataja **T. Kalbus**: Arwesse wõttes kodukorra seletusi ja aruandja seletusi, jääks sellest paragrahwist punkt 3 wälja, nii et punkt 4 muutuks 3-ks punktiks. Selle redaktsioonilise parandusega panen § 145 hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 145 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 146—156.

§ 146. Töomajadesse wõetakse mõlemast soost töowõimulised, üle kaheksateistkümne aasta wanad isikud, kes 1) tööpuudusel wõi mõnel muul põhjusel puudusesse sattunud ja tööd wõi hoolekandelist abi wajawad; 2) omawalitsuse asutuste poolt käesolewas seaduses näidatud põhjustel wõi kohtu poolt sundlikult töomajasse saadetud.

Töömajasse wõib wastu wõtta ka isikuid, kes küll osa oma töowõimest kaotanud, kuid kelle töowõime kaotus siiski mitte nii suur ei ole, et nemad mõnel muul wiisil korraldatud hoolekandelist abi wajaksid.

§ 147. Tööstuse kriiside ja massilise tööpuuduse tõttu puudustkannatajatel ei ole õigust töömajasse paigutamist nõuda. Tööstuskriiside ja massilise tööpuuduse pärast puudustkannatajatele korraldatakse tööd ja abiandmist eriseadusega.

§ 148. Töömaja seisab koos kahest osakonnast: esimesesse paigutatakse wabatahtlikult töömajasse tulnud, teise — sunduslikult töömajasse saadetud isikud.

Töömajades ja teistel töödel wõiwad töötada mõlemas osakonnas wiibijad üheskoos.

§ 149. Esimeses osakonnas wiibijad wõetakse wastu nende eneste soowi kohaselt kas täieliku ülalpidamise peale wõi ainult päewaseks tööajaks; teise osakonda paigutatud isikud on kõik töömajas täielikul ülalpidamisel.

§ 150. Kõikidele töömajas wiibijatele isikutele antakse töömajas söök, riided ja jalanõud tööajal tarvitamiseks.

Täielikul ülalpidamisel olewad isikud saawad peale selle riided ka muul ajal kandmiseks, ihu- ja woodipesu ja woodiriided ning korteri.

§ 151. Igale töömajasse tulijale ja sinna paigutatud isikule kuulutatakse sinnailmumisel tööde nimekiri, töötasu igas tööharus, tööaja ja töötasu wäljamaksmise kord. Selle järele wõimaldatakse töö walimine.

Juhtumisel, kui töömajasse tulija sinna paigutatud isik temale antud tähtaja jooksul tööd wälja ei wali wõi wäljawalitud tööd anda wõimalik ei ole, määrab temale töö asutuse juhataja. Töö wahetamine on lubatud ainult juhataja nõusolekul, kuna omawoliline tööde wahetamine keelatud on.

§ 152. Töötasu määratakse päewawõi tükiwiisi, iga tööharu kohta eraldi, töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt kinnitatud normide järele.

§ 153. Kõigi töömajas wiibijate isikute töötasust wõetakse maha nende toitmise kulud, kuna ülejäänud osa alljärgnewates paragrahwides näidatud korras ja tähtaegadel wälja maksetakse.

§ 154. Isikutele, kes töömaja esimeses osakonnas wiibiwad, maksetakse ülejäänud töötasu, peale § 153. ettenähtud

mahaarwamise, wälja järgmiselt: a) neile, kes wäljast tööle käiwad, üks kolmandik ja b) neile, kes töömajas täielikul ülalpidamisel on, üks neljandik igal nädalal.

Teine osa, juba wäljaantud esimese osa suuruses, maksetakse mõlemale ülal tähendatud liigile wälja töömajast lahkumise puhul.

Ülejäänud kolmas osa töötasust, teisel korral wäljaantud töötasu suuruses, maksetakse wälja ainult neile, kes kõige hiljem kolme kuu jooksul peale töömajast lahkumist tööandjate poolt wäljaantud tunnistused selle kohta esitawad, et nemad peale töömajast lahkumist üldiselt vähemalt kaks kuud tööl on olnud ja seal juures oma kohuseid laitmata täitnud. Wäljamaksmist toimetatakse nimetatud tunnistuse esitamisel.

Täielikul ülalpidamisel olnud isikute töötasust läheb peale § 153. tähendatud mahaarwamise, üks neljandik töömaja sissetulekuks. Samuti läheb töömaja kasuks selles paragrahwis nimetatud isikute töötasust see osa, mis nendele wälja andmata jääb, kui nemad kolme kuu jooksul ülalnimetatud tunnistust töömaja juhatajale ei esita.

§ 155. Töömaja esimeses osakonnas wiibinud isikutele, keda distsiplinaarkorras töömajast wälja heidetakse, töötasu kolmandat osa wälja ei anta.

§ 156. Töömaja teises osakonnas wiibijatele isikutele maksetakse peale § 153. ettenähtud mahaarwamise ülejäänud töötasust wälja üks kolmandik töömajast lahkumise puhul, teine osa samas suuruses § 154. kolmandas lõikes ettenähtud tähtajal, samas paragrahwis ettenähtud tunnistuste esitamisel.

Wäljamaksmata osa läheb töömaja kasuks.

Aruandja L. Johanson (loeb):

„§ 157. Töömaja esimeses osakonnas wiibimise aja ülemmäär on kuus kuud, kuna teise osakonda paigutatawate isikute töömajas wiibimise aja töömajasse paigutaw asutus igal üksikul juhtumisel kindlaks määrab. Igatahes ei wõi see tähtaeg olla lühem, kui üks nädal ja pikem kui kolm aastat. Kui töömajas wiibija esimesest osakonnast teise distsiplinaarkorras määratakse, määrab teises osakonnas wiibimise aja kindlaks see, kes karistuse peale paneb.

Isikud, kes § 145. p. 3 ettenähtud otsarbel töömajasse paigutatud, jääwad töömajasse nii kauaks, kunni tasutud on need

hoolekande kulud, mille maksmatajätmise tõttu nemad töömajasse paigutatud, kuid mitte üle kolme aasta.“

Kuna § 145 kolmas punkt välja langes, siis iseenesest mõistetawalt langeb välja ka § 157 wiimane lõige.

Juhataja **T. Kalbus**: Toetades kodukorra seletuste peale loen tähendatud osa paragrahwist väljalanguks ja panen § 157. parandatud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 157 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 158—173.

§ 158. Töömaja teises osakonnas wiibijaid isikuid wõib ka enne määratud tähtaega sealt välja lasta, kui töömaja hoolekogu leiab, et töömajas wiibija sedawõrd paranenud, et töömaja paigutamise põhjuseks olnud asjaolusid enam ette ei tule.

§ 159. Töömajas waremalt wiibinud isikuid wõib töömajasse uuesti wastu wõtta ja sinna saata, kusjuures korduwalt sunduslikult töömajasse paigutatud isikute töötasust, peale § 154. ettenähtud mahaarwamise, töömaja kasuks maha arwatakse teistkordsel töömajas wiibimisel kümme protsenti, kolmandal korral — wiisteist protsenti, neljandal korral — kakskümmend protsenti, wiendal ja enamatel kordadel — kakskümmend wiis protsenti, ja ainult ülejääw osa § 156. korras välja maksetakse. Wabatahtlikult töömajas wiibimist töötasust mahaarwamise põhjuseks ei loeta. Isikud, kes kolme aasta pärast peale töömajast lahkumist sinna tagasi saadetakse wõi tulewad, on palga maksmise asjus töömajas esimest korda wiibijatega üheõiguslikud.

§ 160. Distsiplinaarkorras töömajast väljaheidetud isikud wõetakse uuesti wastu ainult siis, kui neid töömajasse sunduslikult paigutatakse.

§ 161. Töömajast lahkumise puhul wõetakse hoolealuselt asutuse riided ja pesu ära, kuna temale oma riided ja pesu, mis asutusesse ilmumisel ära wõeti, tagasi antakse.

Erijuhtumistel, kui asutuses wiibijal enesel riideid wõi pesu wõi mõlemaid ei ole, wõi need wäga wiltsas seisukorras on ja isik ennast kogu asutuses wiibimise ajal korralikult ülal pidanud ja täielikku

hoolt ning püüdmist töötegemises üles on näidanud ja loota wõib, et temast peale asutusest lahkumise korralik töötegija saab, wõib temale asutuse juhataja asutusest lahkumiseks tarwilikud riided, pesu ja jalanõud välja anda.

§ 162. Sündmata ülalpidamises, joomises, makswate määruste ja kodukorra alla mittepainutamises, kangekaelsuses, laiskuses ja muudes üleastumistes süüdi olewaid isikuid wõib töömaja juhataja karistada noomitusega, kunni wiie protsendilise töötasust mahaarwamisega wõi kunni kolmepäewase arestiga töömaja juures, kuna raskematel juhtumistel töömaja hoolekogu, juhataja ettepanekul süüdlasi karistada wõib palgast mahaarwamisega kunni wiiekümne protsendini, arestiga töömaja juures kunni kahe nädalani, mida ühendada wõib toidu wähenemisega mitte kauemaks, kui kaheks päewaks, esimeses osakonnas wiibijate väljaheitmisega töömajast.

§ 163. Töömajast ärajooksnud isikute tagasitoomiseks, samuti ka juhataja korralduste täidewiimiseks töömajas ja seal korra jaluleseadmiseks on politsei kohustatud oma abi andma, kui juhataja selle tarwiliku leiab olewat ja seda nõuab.

Wabatahtlikult tööle tulnud isikud wõiwad oma soovil töömajast lahkuda, sellest juhatajale ette teatades.

§ 164. Töömajas wiibijatele antakse maksuta arstiabi, arstirohte ja sidumismaterjaali.

§ 165. Töömajad asutatakse ja peetakse ülewal töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt ja tema kulul.

§ 166. Töömaja põhikirja, distsiplinaar karistumäärused ja juhatuskirjad töömaja juhatajale, tööde juhatajatele ja walwuritele seab kokku ja paneb maksmata töö- ja hoolekandeministeerium, kes ka kodukorra kinnitab.

§ 167. Igal töömajal on tema põhikirja põhjal asutatud hoolekogu, kes töömaja ja tema hoolealuste hea käekäigu eest hoolitseb.

Hoolekogu liigeteks on peale töö- ja hoolekandeministeeriumi esitaja ja asutuse juhataja, kohaliku maakonna- ja linnavalitsuse ja asjasthuwitatud seltskondlikkude organisatsioonide esitajad. Seltskondlikkudele organisatsioonidele teeb ettepaneku oma esitaja saatmiseks töömaja hoolekogusse töö- ja hoolekandeminister.

XI peatükk.

Karistusmäärused.

§ 168. Isikud, keda kerjamise pealt tabatakse, kui nemad abi saama õigustatud ei ole ja kui nende tegudes tundemärke ei leidu, mille eest seaduse järele suurem karistus määratud, karistatakse arestiga kunni kolme kuuni.

Kui kerjaja on tabatud kerjamise pealt teist wõi mitmendat korda, karistatakse teda

wangistusega kunni ühe kuuni.

Aresti wõi wangistuse asemel wõib kohus kerjajat sunduslikult töömajasse saata, töömajas wiibimise aega käesolewale seadusele wastawalt kindlaks määrates.

§ 169. Isikuid, kes lapse hoolekande korras kaswatada wõtnud, kui nemad § 62 tähendatud teadaannet nende hoole all olewa lapse surma wõi tema perekonnast lahkumise korral kolme päewa jooksul, oma elukoha wõi korteri muutmise üle maal ühe nädala, linnas ja alewis 3 päewa jooksul ei saada, karistatakse arestiga kunni ühe nädalani wõi rahatrahwiga kunni kahetuhande wiiesaja margani.

Sama karistus määratakse käesolewa seaduse § 89 nimetatud isikutele, kui nemad selles paragrahwis tähendatud teadaandeid wigaste, pimedate, kurtumade wõi nõrgamõistuslike laste kohta ei anna.

§ 170. Isikuid, kes hoole all olewatele lastele käesolewa seaduse § 31. põhjal määratud nõuandjaid, niisama ka teisi hoolekande üle järelwalwet teostajaid isikuid nende kohuste täitmisel takistawad, wõi neid hoolekande all olewate isikutega kokku saada ei lase ilma, et nendel selleks mõjuwaid põhjusi oleks, karistatakse arestiga kunni kahe nädalani wõi rahatrahwiga kunni wiietuhande margani.

Kui aga selles paragrahwis tähendatud isikud neid takistusi alaliselt teewad, nõnda et järelwalwe teostajatel üldse wõimatu oma kohustusi täita, karistatakse neid

wangistusega kunni kolme kuuni.

§ 171. § 35. nimetatud wanaasjade-, raamatu-, wanaraua- ja teiste sarnaste, niisama ka komisjonikaupluste pidajaid, kui nemad alla wiisteistkümmed aastat wanadelt lastelt midagi ostawad wõi müümiseks wastu wõtawad, karistatakse wangistusega kunni kolme kuuni.

Peale selle wõetakse neilt ostetud wõi müümiseks wastuwõetud asjad ära ilma mingisuguse tasuta ja antakse omanikkudele tagasi.

§ 172. Isikud, kes imetaja palkawad tingimusega, et imetaja oma last imetada ei tohi, wõi imetajale oma lapse imetamist takistawad wõi seda ära keelawad, kui imetaja oma laps alla kuue kuu wana on, karistatakse

arestiga kunni kahe nädalani.

§ 173. Wanemaid, hooldajaid ja teisi isikuid, kelle kaswatada on alla kaheksateistkümmed aastat wana laps, kes last kõlwatumalt kaswatawad, nii et tema waimliselt, kõlbliselt wõi terwislikult hukka wõib minna, wõi temaga sedawõrd julmilt ümber käiwad, teda piinawad wõi hoolimatalt peksawad, et lapse waimline, kõlbline wõi kehaline edenemine wõi terwis hädaohtu satub, kui nendes tegudes muude kuritegude tundemärke, mille eest makswate seaduste järele kõrgem karistus on määratud, ei leidu, karistatakse

wangistusega kunni kuue kuuni.

Sama karistus ülalnimetatud süütegude eest määratakse ka isikutele, kes lapse oma juurde kaswatada wõtnud wõi kelle juurde laps kaswatada antud käesolewa seaduse § 51. põhjal.

Peale selle talitatakse niisuguste lastega käesolewa seaduse § 37 kohaselt.

Aruandja L. Johanson: Töökaitse komisjoni nimel teen ettepaneku siia wahele wõtta uus paragrahw 173-a, mis II lugemisel töökaitse komisjoni poolt § 175-na ette pandi, kuid wälja jäi. Paragrahw kõlab järgmiselt: „Isikud, kes lapse kaswatada wõtnud ilma käesolewa seaduse §§ 56. wõi 58. tähendatud loata, kui kaswatadawõtmise on sündinud ilma tasuta, wälja arwatud juhtumised, kus laps ajutiselt kaswatada wõetud, karistatakse

arestiga kunni seitsme päewani wõi rahatrahwiga kunni kahetuhande margani.

Kui aga kaswatamiselewõtmise on sündinud tasu eest, siis karistatakse ilma loata kaswatadawõtmises süüdlasi

wangistusega kunni kolme kuuni.

Peale selle nõutakse nendelt tagasi kõik summad, mis nemad kaswatamise eest on saanud.“

See on töökaitse komisjoni ettepanek.

Juhataja **T. Kalbus**: Aruandja poolt on ettepanek tehtud, vastu võtta uus § 173-a, mis II lugemisel töökaitse komisjoni ettepanekus oli, aga vastu ei võetud.

Töö- hoolekandeministeeriumi hoolekande osakonna juhataja **A. Ennemuist**: Austatud Riigikogu liikmed! Mina toetaksin selle wastava paragrahwi sissevõtmist seadusesse. (Wahelhüüded paremalt poolt: Kelle ülesandel, kas oma wõi walitsuse nimel?) Wabariigi Walitsuse nimel.

Lugu seisab nimelt selles, et kui see paragrahw wälja jätta, siis oleks pidanud, et järjekindel olla, ka §§ 56. ja 58. wälja jätma, sest § 56. määrab kindlaks, et perekondadesse lapsi kaswatada võtta võib ainult siis, kui wastawa omawalitsuse asutuse poolt sellekohane luba saadud, ja § 58. ütleb: „Tiisikuse- ja siifilisehaigete, samuti muid parandamata wõi raskesti parandatawaid külgehakkawaid haigusi põdejate laste perekonda kaswatadawõtmiseks võib luba ainult siis anda, kui ametlik arst selleks nõusolekut awaldanud, sealjuures ei wõi neid perekondadesse paigutada koos teiste lastega.“

Kui nüüd sarnane keeld seadusesse on üles võetud, siis on loomulik, et isikutele, kes sellest seaduse poolt määratud nõudmisest üle astuwad, ka wastaw karistus määrataks, sest halb ei ole mitte ainult see, et sarnasel juhtumisel, kui ei oleks seda karistuse määrust sisse võetud, siis wõiksid inimesed oma perekonda kaswatada võtta lapsi, keda sinna võtta ei wõiks, ja wõiksid jällegi võtta sarnased isikud, kelle kätte soowitaw ei ole lapsi kaswatada anda, waid halb on teisest küljest ka see, et kui §§ 56. ja 58. mingit sanktsiooni ei ole, et siis see üldiselt ka kõigutab lugupidamist wastawate seaduse paragrahwide vastu ja neid loomulikult keegi tegelikult täitma ei saa. Kui oleme juba mingisuguse keelu seadusesse võtnud, siis peab sellel keelul wastaw sanktsioon olema, sest ilma sanktsioonita ei wõi olla mingisugust keeldu.

Sellepärast toetan aruandja poolt tehtud parandust, et saaks vastu võetud lisaparagrahw karistusmäärade kohta.

Juhataja **T. Kalbus**: Lõpusõna on aruandjal. Aruandja lõpusõna ei tarwita. Panen ettepaneku — vastu võtta uus § 173-a — hääletamisele. (Hääle-

tatakse.) Ettepaneku poolt on antud 24 häält, vastu 33, seega on paragrahw tagasi lükatud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 174—178.

§ 174. Isikuid, kes oma juurde ülalpidamisele on võtnud käesolewa seaduse § 98. tähendatud hoolealuse, niisama ka tema perekonnaliikmeid, kui nemad hoole all olewaid isikuid piinawad wõi peksawad wõi muul kõlbmatul wiisil ümber käiwad, karistatakse

wangistusega kunni kolme kuuni.

§ 175. Isikuid, kes nende hoole all olewa waimuhaige wõi langetõbise järele tarwilikult ei walwa, nagu see käesolewa seaduse § 122. ette nähtud, karistatakse

arestiga kunni ühe kuuni wõi rahatrahwiga kunni kümnetuhande margani.

Peale selle tasuwad nemad kõik kahjud, mis waimuhaige wõi langetõbine nõrga järelwalwe tõttu kõrwalistele isikutele teinud.

§ 176. Isikuid, kes waimuhaigeid wõi langetõbiseid kinni peawad terwishoiu-wastastes ruumides, wõi kes neid kettidega, kõitega wõi muude sarnaste abinõudega kestwalt seowad nende kinnihoidmiseks, karistatakse

wangistusega kunni kolme kuuni.

§ 177. Eelmistes §§ 168—176. ettenähtud süüdlaste vastu wõiwad süüdistust tõsta töö- ja hoolekandeministeerium, omawalitsuse asutused ja politsei. Peale selle võib § 171. ettenähtud isikute vastu süüdistust üles tõsta ostetud wõi müümisele võetud asjade omanik.

II osa.

XII peatükk.

Hoolekandeaasutused.

A. Töö- ja hoolekandeministeerium.

178. Kõrgemaks hoolekannet teostawaks, korraldawaks ja tema järelwalwawaks asutuseks on töö- ja hoolekandeministeerium.

Aruandja **L. Johanson** (loeb): § 179. Eriti on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks hoolekande alal:

1) hoolekande kohta käiwate seaduseelnõude wäljatötamine;

2) hoolekandeseaduste täitmiseks juhatuskirjade ja määruste väljatöötamine ja maksmapanemine;

3) statistilise materjaali kogumine ja korraldamine hoolekande alal;

4) üleriikliku hoolekande korraldamine ja selle järelwalwe;

5) järelwalwe eraasutuste, organisatsioonide ja seltside seadusepärase tegewuse üle hoolekande alal;

6) hoolekandeks määratud riiklikkude waranduste ja kapitaalide walitsemine;

7) eelarwete walmistamine ja nende järele summade tarwitamine nendel hoolekande aladel, mis makswate seaduste järele riigi korraldada on;

8) hoolekandeseaduste awamine, mille korraldamine ja ülalpidamine sellekohaste seadustega töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks tehtud, nende asutuste koosseisude väljatöötamine ja teenijate ametisse nimetamine;

9) hoolekandeseaduste põhikirjade väljatöötamine ja nende kinnitamine seadustes ettenähtud juhtumistel;

10) omawalitsuse ja eraasutustele hoolekande otstarweteks sellekohastest summadest toetuse määramine ja tema tarwitamise üle walwamine;

11) ettepanekute tegemine omawalitsustele seaduses ettenähtud hoolekandeseaduste ellukutsumiseks, kui need wiimased seda omal algatusel ei tee;

12) hoolekandeseaduste awamiseks luba andmine eraasutustele ja eraisikutele;

13) töö- ja hoolekandeministeeriumil tarwitadaolewatest summadest toetuse ja abirahade andmine;

14) sellekohastes asutustes kurikalduwustega allaealiste, wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslikkude laste sundusliku kaswatamise üle määruste wäljaandmine;

15) teiste hoolekande ülesannete täitmine, mida käesolew seadus wõi Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeeriumi peale paneb;

16) hoolekandesse puutuwate kaebtuste ja palwete otsustamine, niipalju kui see kohtule ei allu.

J. Woiman (stp.): Teen ettepaneku § 179. wastu wõtta sarnases redaktsioonis, nagu töökaitse komisjoni poolt ette pandud.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Woiman'i poolt on ettepanek wastu wõtta § 179. selles redaktsioonis, mis on ette

pandud töökaitse komisjoni poolt, kuid II lugemisel hääletamisel vähemuse sai. Kas soowitakse tähendatud paragrahwi ettekandmist. (Hüüded: Ettekan-
da!) § 179. sel kujul kõlab järgmiselt:
„Eriti on töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks hoolekande alal:

1) hoolekande kohta käiwate seaduseelnõude väljatöötamine;

2) hoolekandeseaduste täitmiseks juhatuskirjade ja määruste väljatöötamine ja maksmapanemine;

3) arwustikulise materjaali kogumine ja korraldamine hoolekande alal;

4) üleriiklik hoolekande korraldamine ja selle järelwalwe;

5) järelwalwe omawalitsuste, eraasutuste, organisatsioonide ja seltside seadusepärase tegewuse üle hoolekande alal;

6) hoolekandeks määratud riiklikkude waranduste ja kapitaalide walitsemine;

7) eelarwete walmistamine ja nende järele summade tarwitamine nendel hoolekande aladel, mis makswate seaduste järele riigi korraldada on;

8) hoolekandeseaduste awamine, mille korraldamine ja ülalpidamine sellekohaste seadustega töö- ja hoolekandeministeeriumi ülesandeks tehtud, nende asutuste koosseisude väljatöötamine ja teenijate ametisse nimetamine;

9) hoolekandeseaduste põhikirjade väljatöötamine ja nende kinnitamine seadustes ettenähtud juhtumistel;...“ (Wahel hüüded.)

Härrad Holberg ja Jonas — palun rahu!

„...10) omawalitsuse ja eraasutustele hoolekande otstarweteks sellekohastest summadest toetuse määramine ja tema tarwitamise üle walwamine;

11) ettepanekute tegemine omawalitsuse asutustele seaduses ettenähtud hoolekandeseaduste ellukutsumiseks, kui need wiimased seda omal algatusel ei tee;

12) hoolekandeseaduste awamiseks lubaandmine;

13) hoolekandeseaduste ehitusplaanide kinnitamine;

14) omawalitsustes ettetulewate arusaamatuste lahendamine ja nende asutuste kohustamine hoolekandeseaduste täitmisele;

15) töö- ja hoolekandeministeeriumil tarwitada olewatest summadest toetuse ja abirahade andmine;

16) hoolekandesse puutuwate kaebtuste ja palwete otsustamine, niipalju kui see kohtule ei allu;

17) sellekohastes asutustes kurikalduwustega allealiste, wigaste, pimedate, kurtummade ja nõrgamõistuslike laste sundusliku kasvatamise üle määruste väljaandmine;

18) teiste hoolekande ülesannete täitmine, mida käesolew seadus wõi Wabariigi Walitsus töö- ja hoolekandeministeriumi peale paneb.“

Panen selle rkl. Woiman'i poolt tehtud ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 26 häält, wastu — 30, seega on ettepanek tagasi lükatud. Panen § 179. aruandja poolt ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 179 wastu wõetud.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 180—192.

§ 180. Töö- ja hoolekandeministri lähemaks kaastööliseks hoolekande alal on hoolekande osakonna juhataja, kes töötab ministri otsekohesel juhatusel ja wastutusel.

§ 181. Hoolekande osakonna juhataja allub:

1) hoolekandeks määratud riiklike waranduste ja kapitaalide walitsemine makswate seaduste ja töö- ja hoolekandeministri poolt antud juhtnõrde järele;

2) töö- ja hoolekandeministrile ettepanekute tegemine hoolekandeesutuste awamise wajaaduse üle;

3) töö- ja hoolekandeministri poolt tarwilikuks tunnistatud hoolekandeesutuste awamine ja korraldamine;

4) riigi poolt ülalpeetawate hoolekandeesutuste teenijate ametisse määramine, peale asutuste juhatajate, keda minister määrab ja nende teenijate, kelle ametissewõtmine asutuse põhikirja järele asutuse juhataja hooleks jäetud;

5) riigi poolt ülalpeetawatele hoolekandeesutustele eelarwe piirides summade väljaandmine;

6) riigi kulul ülalpeetawatesse hoolekandeesutustesse hoolealuste wastuwõtmine, kui see nende asutuste põhikirjades teisiti ette nähtud ei ole, samuti ka waimuhaigete paigutamine kas täielikule wõi osalisele riiklikule ülalpidamisele sellekohastes asutustesse;

7) kõigi nende ülesannete täitmine, mis töö- ja hoolekandeminister hoolekande alal tema peale paneb;

8) korralduste tegemine riigi, omawalitsuste ja eraorganisatsioonide poolt ülalpeetawate hoolekandeesutuste tegewuse rewideerimiseks hoolekande alal.

§ 182. Järelwalwet hoolekande tegewuse üle teostab töö- ja hoolekandeminister kas isiklikult wõi temale alluawate ametnikkude ja hoolekande osakonna kaudu.

Alalist järelwalwet teostawad hoolekande nõunikud, kellest üks peab olema wastawa arstliku ettewalmistusega.

§ 183. Hoolekande nõunikkudel on õigus alati igasuguseid hoolekandeesutusi ja ametkohti nende tegewusega tutwunemiseks üle waadata ja omal algatusel, kui ka antud ettekirjutuste põhjal nendes rewideerimisi toime panna, niisama perekondadesse paigutatud hoolealuseid kui ka hoolekannet palujaid nende kodus waatamas käia. Rewideerimise üle seatakse protokoll kokku, kuna järelwaatamiste üle sellekohasesse raamatusse märkused tehtakse. Rewideerimiste tagajärgedest teatawad hoolekande nõunikud ajawiitmata sellele ametkonnale wõi organisatsioonile, kes rewideeritud asutust ülal peab.

Omawalitsuste poolt ülewalpeetawate hoolekandeesutuste ülewaatamine ja rewideerimine peab sündima nende omawalitsuste teadmisel.

§ 184. Hoolekande nõunikud on kohustatud igale hoolekandeesutusele ja hoolekande alal tegutsewale organisatsioonile nõu ja juhatus andma hoolekandeesutuste ja üldse hoolekande otsarbekohase korraldamise üle. Tarwiduse korral wõib hoolekande nõunikku sellekohaste juhatusete saamiseks koha peale kutsuda.

B. Hoolekande nõukogu.

§ 185. Töö- ja hoolekandeministeriumi juures asub üleriiklik hoolekande nõukogu.

§ 186. Hoolekande nõukogu esimeheks on töö- ja hoolekandeminister. Tema liikmeteks on hoolekande osakonna juhataja, kes ka ühtlasi esimehe abiks on, üks hoolekande nõunik, terwishoiu peawalitsuse juhataja, üks haridusministeriumi, kohtuministeriumi ja siseministeriumi esitaja, kolm linnade, kolm maakonnawalitsuste, üks alewite ja üks waldade esitaja, keda waliwad omawalitsuste liidud. Nende liituda puudumisel kutsub omawalitsuste esitajad töö- ja hoolekandeminister.

§ 187. Töö- ja hoolekandeministril ja hoolekande nõukogul on õigus wastawate organisatsioonide esitajaid ja teisi asjatundjaid isikuid hoolekande nõukogu koosolekutest sõnaõigusega osa wõtma kutsuda.

§ 188. Hoolekande nõukogu:

1) selgitab üldisi hoolekande tarwidusi, põhimõtteid ja sihtjooni ja arutab tähtsamaid üldisi hoolekande küsimusi;

2) waatab läbi üleriikliku hoolekande kawa, teeb soowiawaldusi ja otsib abinõusid hoolekande tegewuse ühtlustamiseks;

3) astub samme riigi, omawalitsuste ja eraorganisatsioonide hoolekande tegewuse kokkukõlla wiimiseks;

4) teeb ettepanekuid töö- ja hoolekandeministeeriumile hoolekandeseaduste muutmise ja täiendamise kohta;

5) waatab läbi hoolekande alal uued hoolekandesse puutuvad seaduseelnõud, mida töö- ja hoolekandeminister temale arwamise awaldamiseks ette paneb;

6) arutab abiandmise määrusi puudustkannatajatele lasterikastele perekondadele;

7) teeb ettepanekuid riigi poolt omawalitsustele ja eraorganisatsioonidele määratud hoolekandesummade jaotamise üle.

8) arutab kõiki neid küsimusi, mida töö- ja hoolekandeminister tarwilikuks leiab temale seisukoha wõtmiseks anda;

9) otsustab käesolewa seaduse §§ 3., 94. ja 99. näidatud küsimusi.

§ 189. Hoolekande nõukogu otsused kinnitatakse ja wiiakse täide töö- ja hoolekandeministri korralduste ja määrustega.

§ 190. Hoolekande nõukogu korrallised koosolekud on üks kord aastas, era- ja hoolekandeministri äranägemisel.

191. Hoolekande nõukogu liikmed, kes wäljaspoolt Tallinnat on, saawad hoolekande nõukogu koosolekutest osawõtmise eest päewa- ja sõiduraha töö- ja hoolekandeministeeriumi eelarwe järele.

D. Omawalitsuse asutused.

§ 192. Hoolekannet kohtadel teostawad linna, maakonna, alewi ja walla omawalitsused.

Juhataja **T. Kalbus**: § 193. oli ühel eelmisel koosolekul arutamisel ühen-

duses § 11-ga ja lükati tagasi, sellepärast kannab aruandja järgmisena ette § 194.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel wõetakse wastu nähtawa enamusega §§ 194—210.

§ 194. Linnawolikogu ülesanneteks on:

1) linna hoolekande kawa, eelarwete ja aruannete kinnitamine;

2) hoolekandeseaduste ellukutsumise, laiendamise, ümberehitamise, liikumata waranduse omandamise küsimuste otsustamine ja hoolekandeseaduste kodukordade kinnitamine;

3) töö- ja hoolekandeministeeriumis hoolekande otstarweteks riikliku toetuse saamiseks esinemise küsimuste otsustamine;

4) hoolekandeseaduste ja ametkonna teenijate koosseisude kinnitamine;

5) hoolekande alal tegutsewatele eraorganisatsioonidele toetuse määramine;

6) kõigi nende hoolekande küsimuste otsustamine, mis seaduse järele omawalitsuse asutuste wõimkonda antud, ja mida linnawolikogu oma otsustamisele wõtab.

§ 195. Linna täidesaatwaks orgaaniks hoolekande alal on linnawalitsus, kelle ülesandeks on:

1) linna hoolekande kawa, eelarwete ja aruannete kokkuseadmine ning nende esitamine linnawolikogule kinnitamiseks;

2) ettepanekute tegemine linnawolikogule hoolekandeseaduste ellukutsumise, laiendamise, ümberehitamise, remonteermise ja liikumata waranduse omandamise kohta ja linnawolikogu otsuste täitmine;

3) teenijate ametisse nimetamine, kui see hoolekandeseaduste kodukorra järele mõne teise linna orgaani kätte ei ole antud;

4) hoolekandeseaduste kodukordade ja ehituskawade kokkuseadmine;

5) hoolekandeseaduste kodukordade läbiwaatamine ja nende esitamine kinnitamiseks wolikogule;

6) hoolekandeseaduste ja waranduste walitsemine, summade ja kapitaalide kasutamine;

7) toetuse määramine hoolealustele, hoolealuste wastuwõtmine hoolekandeseadustesse ja nende paigutamine perekondadesse;

8) hoolekannet wõi abi wajawate isikute seisukorra tundmaõppimine ja hoolealuste seisukorra üle walwamine;

9) käesolewas seaduses ettenähtud

lubade wäljaandmine laste perekonda kaswatada wõtmiseks;

10) käesolewas seaduses ettenähtud nõuandjate määramine hoolekande all olewatele lastele;

11) lepingute tegemine hoolealuste paigutamise puhul perekondadesse;

12) ettepanekute tegemine hoolekande kohtule laste ärawõtmise kohta käesolewa seaduse § 36. näidatud isikutelt ja nende ajutise ärawõtmise otsustamine § 38. näidatud juhtumistel;

13) esialgse abi korraldamine looduslike õnnetuste ja õnnetusjuhtumiste puhul, samuti ka muil hädalistel juhtumistel;

14) järelwalwe linna hoolekandeaastuste ja linna piirides hoolekande alal tegutsewate eraorganisatsioonide tegewuse üle;

15) statistiliste andmete kogumine hoolekande alal;

16) kõigi nende ülesannete täitmine, milleks töö- ja hoolekandeministeeriumile riikliku hoolekande teostamiseks omawalitsuse asutuste kaastegewust waja on;

17) makswate seaduste ja määruste järele hoolitsemine kõigi nende isikute eest, kes linna piirides hoolekannet wajas seisukorras wiibiwad.

Ülemaltähendatud ülesandeid wõib linnawalitsus teostada oma hoolekande komisjoni kaudu.

§ 196. Hoolekande otstarbekohaseks teostamiseks wõib linnawalitsus jaotada linna ringkondadesse. Iga ringkond on ühe hoolekande komisjoni liikme lähema järelwalwe all. Hoolekande komisjoni liige teeb komisjonile ettepanekud abi korraldamise üle oma ringkonnast päritolewatele abitarwitajatele. Enne ettepaneku tegemist peab tema kas isiklikult wõi selleks palgatud kontrolöride wõi walitud isikute läbi tutwunema abipaluja seisukorraga tema kodus, samuti ka oma piirkonnas elawaid hoolealuseid vähemalt neli korda aastas nende kodus waatamas käima.

§ 197. Kui hoolekande komisjoni liige abipaluja sarnases seisukorras leiab, et abiandmisega hoolekande komisjoni kokkutulemiseni wiiwitada ei wõi, korraldab tema komisjoni poolt wäljatöötatud ja linnawalitsuse poolt kinnitatud juhtnõõride järele abipalujale esialgset toetust kunni hoolekande komisjoni kokkutulemiseni. Esimesel järgnewal hoolekande komisjoni koosolekul on tema kohustatud asja ette kandma, kus

abiandmise küsimus lõpulikult otsustatakse.

Niisama korraldab esialgset abiandmist hoolekande komisjoni esimees nendele abipalujatele, kes abisaamiseks tema poole pööravad wõi kelle kohta tema mõnel muul teel teateid saab ja kelle abitarwidusel niisugune iseloom on, et abiandmisega wiiwitada ei wõi.

§ 198. Paragrahw 196. tähendatud hoolealuste waatamaskäimise üle teeb hoolekande komisjoni liige ettekande komisjonile, ühtlasi tarwiduse korral ettepanekuid tehes, abiandmise wiisi, määra, koha wõi muude abiandmise tingimiste muutmise wõi lõpetamise kohta.

Kui abiandmise wiisi, selle määra, koha wõi muude tingimiste muutmise wadjadusel nii kiire iseloom on, et hoolekande komisjoni otsust ära oodata ei wõi, teeb hoolekande komisjoni liige ise wõi komisjoni esimehe kaudu komisjoni poolt wäljatöötatud ja linnawalitsuse poolt kinnitatud juhtnõõride kohaselt sellekohase korralduse, sellest hoolekande komisjonile teatades.

§ 199. Maakonna nõukogu ülesanneteks on:

1) maakonna hoolekande kawa, eelarwete ja aruannete kinnitamine;

2) maakonna hoolekandeaastuste ellukutumise, laiendamise, ümberehitamise ja liikumata waranduse omandamise küsimuste otsustamine;

3) töö- ja hoolekandeministeeriumi hoolekande otstarweteks riikliku toetuse saamiseks esinemise küsimuste otsustamine;

4) hoolekandeaastuste ja ametkonna koosseisude kinnitamine;

5) hoolekande alal tegutsewatele eraorganisatsioonidele toetuse määramine;

6) maakonnawalitsuse hoolekande tegewuse järele walwamine ja temale juhtnõõride andmine;

7) nende küsimuste otsustamine hoolekande alal, mis seaduse järele maakonnawalitsuse wõimkonda antud ja mida maakonnannõukogu oma otsustamisele wõtab.

§ 200. Maakonna täidesaatwaks organiks hoolekande alal on maakonnawalitsus, kelle ülesandeks on:

1) maakonna hoolekande kawa, eelarwete ja aruannete kokkuseadmine ja nende esitamine maakonnannõukogule kinnitamiseks;

2) ettepanekute tegemine maakonnannõukogule hoolekandeaastuste ellukutsu-

mise, laiendamise, ümberehitamise, liikumata waranduse omandamise kohta ja maakonnaõukogu otsuste täitmine;

3) teenijate ametisse walimine, kui see hoolekandeaasutuste kodukordade järele mõne teise maakonna orgaani hooleks ei ole antud;

4) hoolekandeaasutuste kodukordade ja plaanide kokkuseadmine;

5) hoolekandeaasutuste, summade, kapitaalide ja waranduste walitsemine;

6) hoolealuste wastuwõtmine maakonna hoolekandeaasutustesse, kui see ei ole antud selleks moodustatud organisatsiooni kätte, ja alaealiste paigutamine perekondadesse;

7) hoolealuste seisukorra järele walwamine;

8) lepingute tegemine hoolealuste paigutamise puhul perekondadesse wõi nende lepingute tegemiseks hoolekande osakonna juhataja wõi wallawalitsuste wolitamine;

9) järelwalwe maakonna hoolekandeaasutuste ja maakonna piirides olewate waldade ja hoolekande alal tegutsewate eraorganisatsioonide tegewuse üle;

10) juhtnõõride ja nõu andmine walla omawalitsustele hoolekande otstarbekohaseks korraldamiseks ja hoolekande tegewuse eest hoolitsemine maakonna piirides;

11) maakonna piirides olewate waldade wahel hoolekande alal tekkiwate waidluste ja lahkarwamiste lahendamine;

12) walla omawalitsuse asutuste otsuste ja tegewuse üle hoolekande alal antud kaebtuste läbiwaatamine ja nende otsustamine;

13) statistiliste andmete kogumine hoolekande alal;

14) kõigi nende ülesannete täitmine, milleks töö- ja hoolekandeministeeriumile riikliku hoolekande teostamiseks omawalitsuse asutuste kaastegewust waja on.

§ 201. Järelwalwe teostamisel waldade ja eraorganisatsioonide hoolekande tegewuse üle on maakonnawalitsuse liigetel kõik need õigused, mis § 182. hoolekande nõunikkuude kohta ette nähtud. Kui maakonnawalitsus järelwalwe otstarbel eriametnikud hoolekande kontrolöörideks määrab, on need õigused ka wiimastel.

§ 202. Wallanõukogude ja alewiwolikogude ülesanneteks on:

1) hoolekande kawade, eelarwete ja aruannete kinnitamine;

2) toetuse määramine hoolekande alal tegutsewatele organisatsioonidele;

3) hoolekande tegewuse juhtimine walla ja alewi piirides.

§ 203. Walla ja alewi täidesaatwaks orgaaniks hoolekande alal on walla- ja alewiwalitsused.

§ 204. Walla- ja alewiwalitsuse ülesanneteks hoolekande alal on:

1) walla ja alewi hoolekande kawade, eelarwete ja aruannete kokkuseadmine;

2) hoolekandeks määratud summade, kapitaalide ja waranduste walitsemine;

3) toetuse määramine hoolealustele ja hoolealuste paigutamine hoolekandeaasutustesse wõi perekondadesse;

4) hoolekannet wõi abi wajawate isikute seisukorra tundmaõppimine ja hoolealuste seisukorra üle walwamine;

5) käesolewas seaduses ettenähtud lubade wäljaandmine laste perekonda kaswatadawõtmiseks;

6) selle eest hoolitsemine, et eestkostmist wõi hooldajaid wajawatele isikutele need määratud saaks, ja käesolewas seaduses tähendatud nõuandjate määramine hoolekande all olewatele lastele;

7) lepingute tegemine hoolealuste paigutamise puhul perekondadesse;

8) ettepanekute tegemine hoolekande kohtule laste ärawõtmise kohta käesolewa seaduse § 37. näidatud isikutelt ja nende ajutise ärawõtmise otsustamine § 39. näidatud juhtumistel;

9) esialgne abi korraldamine loodulikkude õnnetuste ja õnnetusjuhtumiste puhul, samuti ka muil hädalistel juhtumistel;

10) statistiliste andmete kogumine hoolekande alal;

11) nende ülesannete täitmine hoolekande alal, mis seadus walla wõi alewi omawalitsuste peale paneb, kui see mitte wallanõukogu wõi alewiwolikogu ülesandeks ei ole tehtud;

12) nende ülesannete täitmine, milleks töö- ja hoolekandeministeeriumile wõi maakonnawalitsusele walla wõi alewi omawalitsuse kaastegewust hoolekande teostamiseks waja on;

13) ettepanekute tegemine hoolealuste paigutamise üle wastawatesse hoolekandeaasutustesse;

14) makswate seaduste ja määruste järele hoolitsemine nende isikute eest, kes walla wõi alewi piirides hoolekannet wajawad.

§ 205. Kohtutes ja teistes asutustes hoolekandesse puutuwates asjus esitawad walda — wallawanem ja alewit — alewi-

wanem, kui wallanõukogu wõi alewiwolikogu selleks kedagi teist ei määra.

§ 206. Hoolekande otstarbekohaseks teostamiseks wõib wallanõukogu wõi alewiwolikogu walla wõi alewi ringkondadesse jaotada, ja iga ringkonna anda ühe walla- wõi alewiwalitsuse liikme wõi selleks walitud isiku lähema järelwalwe alla, kes ettepanekuid teewad abi korraldamise üle oma ringkonna abitarwitajatele. Enne ettepaneku tegemist peab tema kas ise wõi walitud isiku kaudu tutwunema abipaluja seisukorraga tema kodus, samuti ka oma piirkonnas olewaid hoolealuseid vähemalt neli korda aastas nende kodus waatamas käima.

§ 207. Kui walla- wõi alewiwalitsuse liige wõi selleks walitud isik abipaluja sarnases seisukorras leiab, et abiandmisega walla- wõi alewiwalitsuse kokkutulemiseni wiiwitada ei wõi, korraldab tema walla- wõi alewiwalitsuse poolt kinnitatud juhtnõõride järele abipalujale esialgset toetust. Esimesel järgnewal walla- wõi alewiwalitsuse koosolekul on tema kohustatud asja ette kandma, kus abiandmise küsimus lõpulikult otsustatakse.

Niisama korraldab esialgset abiandmist walla- wõi alewiwanem nende abipalujatele, kes abisaamiseks tema poole pöörawad wõi kelle kohta tema mõnel muul teel teateid saab ja kelle abitarwidusel niisugune iseloom on, et abiandmisega wiiwitada ei wõi.

§ 208. Paragrahw 206. tähendatud hoolealuste waatamaskäimise üle teeb järelwaataja ettekande walla- wõi alewiwalitsusele, tarwiduse korral ettepanekuid tehes abiandmise wiisi, määra, koha wõi muude abiandmise tingimiste muutmise wõi lõpetamise kohta.

Kui abiandmise wiisi, selle määra, koha wõi muude tingimiste muutmist nii kiirelt tarwis on, et walla- wõi alewiwalitsuse otsust ära oodata ei wõi, teeb järelwaataja ise, wõi walla- wõi alewiwanema kaudu walla- wõi alewiwalitsuse poolt kinnitatud juhtnõõride kohaselt sellekohase korralduse, sellest walla- wõi alewiwalitsusele teatades.

XIII peatükk.

Kaebtused.

§ 209. Kaebtused walla ja alewi esituskogude ning maakonna- ja linnawalitsuste otsuste peale antakse administratiiw kohtu korras.

§ 210. Kaebtused antakse sellele asutusele, kelle otsuse peale kaewatakse, ühe kuu jooksul, arwates ajast, mil otsus kaebajale teatawaks sai.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

§ 211. Asutus, kelle otsuse peale edasi kaewatud, lisab kaebtusele juurde kõik asjasse puutuwad andmed ja oma seletuse ning saadab selle kahe nädala jooksul peale kaebtuse esitamist sellele asutusele, kellele tema määratud.

M. Juhkam (töer.): Niisugusel kujul, nagu §§ 209. ja 210. wastu wõetud, on § 211. seaduses täitsa ülearune. Sellepärast teen ettepaneku § 211. wälja jätta.

Juhataja **T. Kalbus**: Rkl. Juhkam'i poolt on ettepanek tehtud, § 211. wälja jätta. See kui puht eitaw ettepanek iseseiswalt hääletamisele ei tule. Panen § 211. hääletamisele ning Riigikogu liikmed teewad wastawad järeldused. (Hääletatakse.) Poolt on 27 häält, wastu — 28, seega on § 211. wälja jätetud.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

„§ 212. Kui asutus, kelle otsuse peale edasi kaewatud, töö- ja hoolekandeministeeriumi wõi maakonnawalitsuse otsusega kaebtuse asjas rahul ei ole, wõib tema selle otsuse peale kaebtust tõsta administratiiw kohtu korras.“

Ka see paragrahw tuleks wälja jätta wastawalt kodukorra paragrahwile, kuna ta wastolus eelpool wastu wõetud §§ 209. ja 210-le.

Juhataja **T. Kalbus**: Silmas pidades aruandja seletusi ja wastawat kodukorra paragrahwi on § 212. wälja jätetud ja eraldi hääletamisele ei tule.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja nähtawa enamusega wõetakse wastu § 213.

§ 213. Asutus, kelle otsuse peale edasi kaewatud, lisab kaebtusele juurde kõik asjasse puutuwad andmed ja oma seletuse ning saadab selle kahe nädala jooksul peale kaebtuse esitamist wastawale administratiiw kohtule.

Aruandja **L. Johanson** (loeb):

„§ 214. Käesolew seadus hakkab maksma tema wäljakuulutamisega „Riigi Teatajas“ järgmistel tingimistel:

1) käesolewas seaduses tähendatud nõuandjad allealistele määratakse mitte hiljem kui 1. jaanuariks 1927. a.;

2) käesolewas seaduses tähendatud hoolekande kawad peawad kokku seatud olema 1. jaanuariks 1927. a.;

3) käesolewas seaduses ettenähtud hoolekandeadasutused, nagu lastekodud, wanadekodud, wigastekodud, rinnalaste- ja emadekodud jne. kutsutakse ellu kümne aasta jooksul, arwates 1. jaanuarist 1926., kusjuures omawalitsuse asutused nende asutuste ellukutsumise järjekorra kohta kawad 1. jaanuariks 1927. aastaks kokku seawad ja need töö- ja hoolekandeministeeriumile teadmiseks saadawad;

4) isikutele, kes käesolewa seaduse wäljakuulutamise ajal alalist hoolekandelist abi mõnelt omawalitsuselt saawad, antakse abi edasi sama omawalitsuse asutuse poolt, ilma et käesolewa seaduse § 19. määrusi arwesse wõetaks;

5) hoolekandeadasutuste põhikirjad, mis kuuluwad töö- ja hoolekandeministeeriumi kinnitusele, tulewad saata selleks ühe aasta jooksul käesolewa seaduse wäljakuulutamise arwates;

6) hoolekande alal senni tegutsewad eraorganisatsioonid ja asutused peawad töö- ja hoolekandeministeeriumis ennast registreerima kuni 1. jaanuarini 1926.;

7) arwates 1. jaanuarist 1926. a. määratakse töö- ja hoolekandeministeeriumile tema eelarwe järele igaks järgnewaks aastaks kümne aasta jooksul kakskümmendwiis miljonit marka krediiti toetuse andmiseks omawalitsuse asutustele hoolekandeadasutuste sisseseadmiseks;

8) küsimuste lahendamiseks, mis käesolewa seaduse maksmapanemise juures tekiwad, on töö- ja hoolekandeministril õigus anda juhtnõõre ja teha korraldusi käesolewa seaduse ulatuses ja piirides.“

§ 214. eel peab olema uus peatüki pealkiri, kuna eelmine peatükk „XIII. Kaebtused“ 213. paragrahwiga lõppes. § 214. algaksid „üleminewad määrused“, nagu see Wabariigi Walitsuse ettepanekus oli.

J. Woiman (stp.): Teisel lugemisel wõeti Riigikogu poolt wastu omawalitsuse komisjoni ettepanek, mille järele hoolekande teostamine käesolewa seaduse alusel ühe aasta wõrra edasi lükatakse. Samuti lükatakse edasi mitte ühe aasta wõrra, waid 5 aasta wõrra hoolekandeadasutuste awamine ja elluwiimine. See on aga äärmiselt halb ja takistab hoolekandeseaduse elluwiimist, mida siin mitu korda on rõhutatud. Ma teen ette-

paneku § 214. wastu wõtta töökaitse komisjoni poolt ettepanud redaktsioonis järgmiselt:

„§ 214. Käesolew seadus hakkab maksuma tema wäljakuulutamise „Riigi Teatajas“ järgmistel tingimistel:

1) praegused hoolekande osakonnad omawalitsuse asutuste juures jääwad tegevusesse kuni uute omawalitsuse asutuste maksmahakkamiseni ja nende järele uute omawalitsuse organide loomiseni;

2) käesolewas seaduses tähendatud nõuandjad allealistele määratakse mitte hiljem kui 1. jaanuariks 1926.;

3) käesolewas seaduses tähendatud hoolekande kawad peawad kokku seatud olema 1. jaanuariks 1926. a.;

4) käesolewas seaduses ettenähtud hoolekandeadasutused, nagu lastekodud, wanadekodud, wigastekodud, rinnalaste- ja emadekodud jne. kutsutakse ellu wiie aasta jooksul, arwates 1. jaanuarist 1926., kusjuures omawalitsused nende asutuste ellukutsumise järjekorra kohta kawad 1. jaanuariks 1926. aastaks kokku seawad ja need töö- ja hoolekandeministeeriumile teadmiseks saadawad;

5) isikutele, kes käesolewa seaduse wäljakuulutamise ajal alalist hoolekandelist abi mõnelt omawalitsuselt saawad, antakse abi edasi sama omawalitsuse asutuse poolt, ilma et käesolewa seaduse § 19. määrusi arwesse wõetaks;

6) hoolekandeadasutuste põhikirjad, mis töö- ja hoolekandeministeeriumi poolt kinnitamata, tulewad kinnitusele saata ühe aasta jooksul käesolewa seaduse wäljakuulutamise arwates;

7) hoolekande alal senni tegutsewad eraorganisatsioonid ja asutused peawad töö- ja hoolekandeministeeriumis ennast registreerima kuni 1. jaanuarini 1926.;

8) arwates 1. jaanuarist 1926. a. määratakse töö- ja hoolekandeministeeriumile tema eelarwe järele igaks järgnewaks aastaks wiie aasta jooksul kakskümmendwiis miljonit marka krediiti toetuse andmiseks omawalitsuse asutustele hoolekandeadasutuste sisseseadmiseks;

9) kõik küsimused, mis käesolewa seaduse maksmapanemise juures tekiwad, lahendab töö- ja hoolekandeministeerium oma korraldustega ja wastawate määrustega.“

Juhataja T. Kalbus: Rkl. Woiman'i poolt on ettepanek, § 214. wastu wõtta selles redaktsioonis, nagu töökaitse komisjoni poolt esitatud. (H ä ä l e t a -

takse.) Ettepaneku poolt on 29 häält, vastu — 30, seega on ettepanek tagasi lükatud. (Hüüded: Sedelitega!) Nõutakse sedelitega hääletamist. (Hääletatakse.) Hääletamise tagajärjed on järginised: poolt 28 häält, vastu — 37, üks erapooletu, seega on ettepanek tagasi lükatud. Pannen § 214. aruandja poolt ettekantud kujul hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on § 214. vastu võetud ühes aruandja poolt peatüki nimetuse kohta tehtud redaktsioonilise parandusega.

Aruandja **L. Johanson** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtawa enamusega §§ 215. ja 216.

§ 215. Käesolewa seaduse elluviimiseks on töö- ja hoolekandeministril õigus anda juhtnõude ja määrusi ja teha korraldusi seaduse ulatusel ja piirides.

§ 216. Käesolewa seaduse maksma hakkamisega kaotab oma maksuwise endine Wene riigi ühiskondliku hoolekande seadus (Seaduste kogu XIII köide) ja kõik teised ühiskondliku hoolekande kohta käivad seadused.

Juhataja **T. Kalbus**: Enne lõpuhääletamist on sõna hääletamise motiivide kohta rkl. Tupits'il.

A. Tupits (põl.): Austatud Riigikogu liikmed! Põllumeeste rühm asub waatekohal, et hoolekannet meie riiklikus elus wastawalt rahwa kandejõule korraldada tuleb. Sellelt seisukohalt wälja minnes on põllumeeste rühma liikmed siin korduvalt esinenud ettepanekutega, et käesolew hoolekandeseadus, mis kahtlemata määratu suuri uusi kulusid rahwalt nõudma hakkab, rahaasjanduse komisjoni antaks kaalumiseks, kas meie riigikassa ja omawalitsused neid uusi kulutusi wälja kanda suudawad, ilma maksukoorma suurendamata, mis praegugi juba rahwal raske kanda. Riigikogu on selle õigustatud nõude aga tagasi lükanud, millest näha, et hoolekandeseaduse maksmapanemisel rahwa maksuwoime ja majandusliku kandejõuga üldse tarwilikuks ei peeta arwestada. Peale selle on Riigikogu suuremalt jaolt tagasi lükanud kõik põllumeeste rühma esitajate ettepanekud, mis selle poole olid sihitud, et seda seadust rahwa majandusliku kandejõuga wähegi kooskõlla wiia. Kõike seda arwesse wõttes ei saa põllumeeste rühm

wastutust enese peale wõtta selle seaduse elluviimisel kujul, nagu ta Riigikogu poolt vastu on wõetud.

Juhataja **T. Kalbus**: Sõna on rkl. Johanson'il.

L. Johanson (stp.): Riigikogu on selle seaduse II ja III lugemisel temas wäga palju muudatusi ette wõtnud, mis lahku lähewad nendest seisukohtadest, mida Wabariigi Walitsus ja töökaitse komisjon oleksid tahtnud selles seaduses näha ja mis tingimata oleks tuluks tulnud meie hoolekande korraldusele. On peaaegu ära kaotatud hoolekande kohustus ja ka hoolekande korralduste süsteem on tuntawalt muudetud, peaaegu täiesti ära kaotatud. Peale selle on tähtajad, mis olid hoolekandeseaduses üles seatud, edasi lükatud ja wiie aasta asemel isegi 10 aastat vastu wõetud. Kuid meie, see tähendab Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm ei saa selle seaduse vastu hääletada kõigi nende puuduste peale waatamata. Ei saa vastu hääletada juba sellepärast, et see siiski sisaldab uusi ja wäga tarwilikke korraldusi, mille tagajärjed elluwijatest, see tähendab meie omawalitsuse asutustest ka ära olenewad. Peale selle just meie praegune majanduslik kriis ja meie rahwa raske seisukord wajab tingimata sarnast seadust. Olgu see seadus kas wõi ka puudulik seadus, tema on siiski tarwilik. Kõigil neil põhjustel hääletab Eesti sotsialistliku tööliste partei Riigikogu rühm selle seaduse poolt.

Juhataja **T. Kalbus**: On sisse tulnud järgmine ettepanek: „Palume hoolekandeseaduse lõpuhääletamine hääletada kinniselt.“ Ettepanekule on alla kirjutanud 14 Riigikogu liiget. (Hüüded pahemalt poolt: Nimeliselt.)

J. Piiskar (stp.): Teen ettepaneku hoolekandeseadust nimeliselt hääletada.

Juhataja **T. Kalbus**: Palun sekretäari saaliswiibiwate Riigikogu liigete arwu kindlaks teha. (Helistatakse kõrwalruumidesse.) Koos on 74 Riigikogu liiget. Kodukorra § 83. järele wõib nimeliselt hääletada, kui seda nõuab $\frac{1}{2}$ koosolijatest Riigikogu liigetest. Rkl. Piiskar on ettepaneku teinud, toimetada nimelist hääletamist ja sellepärast palun neid Riigikogu liikmeid, kes seda ettepanekut toetawad, kätt üles tõsta. (Loetakse hääli.) Nimelist hääletamist toetawad 29 Riigikogu liiget, sellega tuleks kodukorra § 83. järele nimeline

hääletamine. Asun hoolekandeseaduse lõpuhääletamisele. Kes selle wastuwõt-mise poolt on, palun, kui nime nimetan, wastata „poolt“ ja kes vastu, wastata „vastu“.

Anderkopp — poolt; Anniko — puu-
dub; Anto — poolt; Amberg — poolt;
Arras — vastu; Ast — poolt; Baars —
poolt; Baranin — poolt; Bauer — poolt;
Birkenberg — puudub; Brok — poolt;
Ehrstein — puudub; Eigo — puudub;
Eilman — poolt; Einbund — puudub;
Grigorjew — poolt; Gustawson — poolt;
Gutman — vastu; Hasselblatt — puu-
dub; Holberg — vastu; Hünerson —
puudub; Jaakson — puudub; Jaanis —
poolt; Jakobson — poolt; Jans — poolt;
Janson — puudub; Johanson — poolt;
Jonas — poolt; Juhkam — poolt; Järwe
— vastu; Jõeäär — poolt; Jürman —
vastu; Jürna — puudub; Ipsberg —
vastu; Indermitte — vastu; Kaarna —
puudub; Kalbus — poolt; Kerem —
puudub; Kornel — poolt; Krass — poolt;
Kroon — vastu; Kukk — poolt; Kärner
— poolt; Köster — poolt; Laarman —
vastu; Laidoner — puudub; Laretei —
poolt; Lattik — poolt; Lensman —
vastu; Liigand — poolt; Linnamägi —
puudub; Luiga — vastu; Luur — poolt;
Maaker — poolt; Martinson, Ernst —
puudub; Martinson, Märt — vastu;
Martna — puudub; Metusala — poolt;
Märtson — puudub; Mürk — vastu;
Oinas — puudub; Oja — poolt; Ostrat
— poolt; Penno — puudub; Peterson —
poolt; Piiskar — poolt; Pool — puudub;
Porman — poolt; Pärlin — puudub; Päts
— puudub; Raudkepp — poolt; Raudsepp
— poolt; Rei — poolt; Saawo — poolt;
Schilling — vastu; Schütz — poolt; Sel-
jugin — poolt; Sepp — vastu; Shtsher-
bakow — puudub; Solowjew — poolt;
Soots — vastu; Strandman — vastu;
Tallmeister — poolt; Tamm, Aleksander
— puudub; Tamm, Karl — vastu; Teet-
sow — vastu; Temant — vastu; Tiks
— poolt; Tonkman — vastu; Tupits —
vastu; Tõnisson — puudub; Uibopuu —
poolt; Wain — poolt; Weberman —
poolt; Westholm — poolt; Wirma —
poolt; Woiman — poolt; Womm —
poolt; De Vries — puudub; Zimmerman
— vastu.

Poolt on 51 häält, vastu — 23, see ga
on hoolekandeseadus lõpu-
hääletamisel vastu wõetud.
(Kiiduawaldused pahemal pool.)

Et Riigikogu ligi 2½ tundi istunud, kuulu-
tan weerandtunnilise waheaja.

Waheaeg algab kell 7.20 min.

Pärast waheaega jätkub koosolek kell
7.45 min.

Koosolekut juhatab abiesimees **A. Jür-
man.**

Sekretäri kohal sekretäär **J. Holberg.**

Juhataja **A. Jürman:** Riigikogu
koosolek kestab edasi.

**6. Keskwee-kom- Üldkommis-
misjoni koosseisu joni aruandja O.
täiendamisseadus Liigand:** Lugupee-
— I lugemisel. tud rahwasaadikud!

Weekorralduses tek-
kinud wahekordade lahendamiseks on
korraldawaks järewalwe keskasutuseks
keskwee-kommisjon, mis makswate sea-
duste alusel, nimelt seaduse põhjal wee-
juhtimise kohta läbi wõõra maa maapa-
randuse otstarbel § 36. järele koos seisab
5 liikmest, ja nimelt kohtunikust kohtu-
palati määramisel, ühest põllutööminis-
teeriumi esitajast, ühest kaubandus-töös-
tusministeeriumi esitajast ja kahest põl-
lumeeste organisatsioonide esitajast põl-
lutöministeeriumi määramisel.

Sisewete uurimise büroo asutamise
seadusega, mis „Riigi Teatajas“ nr. 130
— 1920. a. awaldatud, on teedeministeer-
iumi juurde loodud uus iseseisew asu-
tus, mille ülesandeks on wesimajandusse
kui ka maaparandusse ja muude weekor-
raldusse puutuwate küsimuste ligem
uurimine.

Silmas pidades sisewete uurimisbüroo
ülesandeid oleks loomulik, et selle büroo
juhataja osa wõtaks ka keskwee-kom-
misjonist, et weekorralduse töid ja sel-
lesse puutuwaid kawasid ühtlustada.
Samal seisukohal asus ka Riigikogu maa-
seaduse komisjon juba sisewete uuri-
misbüroo seaduse arutamisel. Sellega
tõuseks keskwee-kommisjoni liigete arw
5 pealt 6 peale, nimelt ühe wõõra. Neil
motiividel on Wabariigi Walitsus käes-
olewa aasta jaanuarikuul Riigikogule esi-
tanud keskwee-kommisjoni koosseisu
täiendamisseaduse. Üldkommisjon, kel-
le see seadus ligemaks läbikaalumiseks
anti, ühines Wabariigi Walitsuse poolt
esitatud motiividega ja esitab Riigikogule
keskwee-kommisjoni koosseisu täienda-
misseaduse muutmatult. Üldkommisjoni
nimel teen ettepaneku, käesolew seadus-
eelnõu I lugemisel vastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **O. Liigand**: Teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu arutamisel I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

7. Wabaduse Risti annetamise lõpetamise seadus — I lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **J. Uibopuu**: Wäga lugupeetud rahwasaadikud! Wabariigi walitsemise ajutise korra § 12-a põhjal Wabariigi Walitsus 19. jaanuaril 1920. a. kinnitas Wabaduse Risti põhikirja, mis „Riigi Teatajas“ nr. 20/21 — 1920. a. ilmus.

Wabaduse Rist asutati Eesti wabariigi iseseiswuse wäljakuulutamise aastapäewal, 24. weebruaril 1919. a., autasutähena wäljajagamiseks 1) wabadussõjas ülesnäidatud sõjaliste teenete eest; 2) wabadussõjas ülesnäidatud wahwuse eest; ja 3) wabaduswõitluses ülesnäidatud kodanikkude teenete eest.

Esimese ja teise liigi Wabaduse Riste wõis annetada sõjawäelastele selle peale waatamata, kas nad olid Eesti riigi wõi wäljamaa riigi alamad, kui nad ainult meie wabadussõjast osa wõtsid ja risti põhikirja kohaselt teenete ja wahwuse eest ära teenisid. Kolmanda liigi riste wõis annetada ka kodanikkudele mittesõjawäelastele wabaduswõitluses ülesnäidatud teenete eest.

Nimetatud põhikirja alusel on Wabariigi Walitsus wastawate ettepanekute alusel annetanud Wabaduse Riste: eestlastele: I liiki — 399, II liiki — 1705 ja III liiki — 48, kokku 2152 risti; lätlastele: I liiki — 18, II liiki — 21 ja III liiki — 7, kokku 46 risti; ameeriklastele: I liiki — 29, III liiki — 7, kokku 36 risti; inglastele: I liiki — 77, II liiki — 21 ja III liiki — 23, kokku 121 risti; soomlastele: I liiki — 164, II liiki 494 ja III liiki — 19, kokku 677 risti; daanlastele: I liiki — 20, II liiki — 28 ja III liiki — 1, kokku 49 risti; prantslastele: I liiki — 10, III liiki — 18, kokku 28 risti; jaapanlastele: I liiki — 1, III liiki — 2, kokku 3 risti; poolakatele:

I liiki — 28, III liiki — 14, kokku 42 risti; rootslastele: I liiki — 1, II liiki — 10 ja III liiki — 5, kokku 16 risti; itaallastele: I liiki — 1 ja III liiki — 9, kokku 10 risti; belglastele: I liiki — 1 ja II liiki — 1, kokku 2 risti; ungarlastele: III liiki — 2 risti; portugallastele: III liiki — 1 risti; kolumblastele: III liiki — 1 risti; argentiinlastele: III liiki — 2 risti; indialastele: III liiki 1 risti ja leedulastele: III liiki — 2 risti. Üldse on wälja antud 3191 risti, millest eestlased on saanud 2152 ja muulased 1039 Wabaduse Risti.

Nende hulgas on 1925. a. 24. weebruariks annetatud I liiki — eestlastele 66 ja muulastele 9; II liiki — 149 risti, nendest 129 eestlastele ja 20 lätlastele, ja III liiki — 138 eestlastele, kokku 322 risti.

Läbi waadates materjaale, mille peale on rajatud Wabaduse Ristide ärasteenimise hindamine, wõib tunnistada, et see enam-wähem õiglaselt oli toimetatud, wälja arwatud mõned üksikud ettepanekud, mis uuesti otsustamisele oleksid pidanud tulema, vähemalt Wabaduse Risti põhikirja § 44. alusel. Et aga teistkordse Wabaduse Risti annetamise materjaalide suurem osa isiklikkudest palwetest alguse oli saanud ja nõrgalt põhjendatud oli, mis kindla oletuse pakkus, et kui weel üks tähtaeg Wabaduse Ristide wäljaandmise otsuste protesteerimiseks määrata, siis midagi sisulisemat tulla ei saa ja oleks asjata töö. Peale selle arwesse wõttes, et kõnesolewa autasu annetamine on mõeldud ja mõeldaw sõjaajal, siis ei ole enam loomulik, et nüüd weel Wabaduse Ristide wäljaandmine edasi kestab, mis otse põhikirja § 8 wastane tahab olla, sest § 8 kõneleb, et Wabaduse Risti annetamine lõpetatakse eriseadusega pärast seda, kui wõitlus iseseiswa Eesti loomise eest on lõppenud.

Meil wabadussõda lõppes 1920. aastal ja sellepärast otsustas komisjon esitada arutamiselolew seadus Riigikogule wastuwõtmiseks.

Teen ettepaneku seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

Aruandja **J. Uibopuu**: Teen ettepaneku, loobuda seaduseelnõu arutamisel kolmepäewalisest tähtajast I ja II lugemise wahel.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

8. Kaitsewäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üürinormide maks-wuse pikendamise seadus — I lugemisel.

Omawalitsuse komisjoni aruandja **O. Liigand:** Wäga austatud Riigikogu liikmed! Riigikogu poolt wõeti 4. augustil 1923. aastal wastu sõjawäeosade ja -asutuste alla wõetud ruumide üüri muutmise seadus, mis „Riigi Teatajas“ nr. 106 — 1923. a. on awaldatud. Selle seadusega pikendati kaitsewäe alla wõetud ruumide üürinormide tabeli maks-wus kunni käesolewa 1925. aasta 31. detsembrini Riigikogu poolt 18. detsembril 1924. a. wastu wõetud seadusega, mis „Riigi Teatajas“ nr. 149. läinud aastal välja kuulutatud. Need üürinormid on wastawatest üürinormidest 1914. aastal umbes 120 korda kõrgemad, ja seda nimelt kogukonna majades. Eramajaomanikkudele maksetaw tasu on weel $\frac{1}{3}$ kõrgem, nii et praegune üür siin umbes 160 korda oleks kõrgem 1914. aasta üürist. Kodanliku üüriseaduse järele makswad üürinormid on wõrreldes 1914. a. üürinormidega märksa madalamad, ja senni on kaitsewäe poolt maksetawa üüri-ga üldiselt rahul oldud, ei ole mingisugust nurinat nende wastu olnud. Sellepärast asub ka Wabariigi Walitsus seisukohal, et praegumakswad üürinormid 1926. aasta peale muutmatult tuleksid edasi kinnitada. Arwesse wõttes weel seda, et elukalliduse indeks muutuda wõib, peab Wabariigi Walitsus otstarbekohaseks neid üürinorme kinnitada ainult ühe aasta peale, see on ainult 1926. aasta peale. Omawalitsuse komisjon on käesolewa seaduseelnõu läbi waadanud, Wabariigi Walitsuse poolt esitatud motiividega täiesti ühinenud ja paneb ette walitsuse poolt esitatud seaduseelnõu muutmatult wastu wõtta. Sellepärast teen omawalitsuse komisjoni nimel ettepaneku seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seadus I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **O. Liigand:** Teen ettepaneku seaduse I ja II lugemise wahel kodukorras nõutawast kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

9. Stokholmis Wäliskomisjoni 1924. a. sõlmitud üleilmilise postikonwentsiooni ja kokkulepete kinnitamise seadus — II lugemisel.

Käesolewa seadusega tulewad kinnitamisele postikonwentsioon ja kokkulepped, mis sõlmitud postiliidu kongressil Stokholmis 1924. aastal. Postiliidu lepingu järele astu-wad üleilmilise postiliidu kongressid iga 5 aasta järele kokku, kus läbi waadatakse postikonwentsioon ja teised korraldused, mille järele postitalitust korraldatakse, selles mõttes, kas mingid parandusi wõi täiendusi nendes ette tuleks wõtta. Nagu teada oli eelmine kongress Madriidis 1920. aastal, kus ka wastawad kokkulepped sõlmiti. Sel ajal Eesti weel sellest kongressist osa wõtta ei saanud ja pidi alles tagantjärele seal sõlmitud kokkulepetega ühinema. Samalaadiliste wastawate kokkulepetega on Riigikogul selle järele warem kokku puutuda tulnud, neid kinnitades, nii et need kokkulepped, mis praegu arutamisele tulewad, ei ole nendest lahkuminewad, mis meil siinemaani makswad olnud, waid üldjoontes on nad samalaadilised. Wäliskomisjon neid kokkuleppeid läbi arutades leidis, et need ainult postitehnilisi küsimusi käsitawad ja korraldavad. Sellejuures tahaksin tähendada, et käesolewa seadusega tuleb kinnitamisele kõigepealt postikonwentsioon. See postikonwentsioon on sõlmitud 84 maa wahel ja korraldab ainult kirjamata wahetust. Peale selle on Stokholmi kongressil sõlmitud täiendawad kokkulepped, mis korraldavad eri postitalituste korraldamist, nagu näiteks: sfin järjekorras on kokkulepe kirjade ja kastikeste üle, siis kokkulepe postipakkide üle, kokkulepe posttransfertide üle, kokkulepe postikassangu üle, kokkulepe ajalehtede ja perioodiliste väljaannete aboneerimise üle ja lõpuks kokkulepe postiülekannete üle.

Wormiliselt on asjalugu sarnane, et Stokholmis on meie esitajad alla kirjutanud postikonwentsioonile ja neljale kokkuleppele, kuna kaks kokkulepet on alla kirjutamata jäänud. Wabariigi Walitsus esitas selle konwentsiooni ja kokkulepped ühiselt ühe eelnõuga kinnitamisele. Kuid wäliskomisjon leidis, et ühe ja sama eelnõuga ei saa kinnitada lepin-

guid, mis on alla kirjutatud, ja neid, mis alla kirjutamata jäänud, sest allakirjutamata lepingutega wõiks meie sennise sisemise korra põhjal Riigikogus ühineda, neid ei saa mitte ratifitseerida. Wastawalt sellele seisukohale eraldas väliskomisjon need kaks kokkulepet, millele meie esitajad ei ole alla kirjutanud. Need on kokkulepped postikassangu üle ja kokkulepe posti ülekannete üle, mis sisuliselt ka wastuwõetawad on. Väliskomisjon otsustas, et Riigikogul tuleks need kaks kokkulepet erilise seadusega ühendada. Seda mina toonitan sellepärast, et päewakorras järgnew seaduseelnõu näeb ette nende kahe kokkuleppega ühinemise. Käesolewas seaduseelnõus tunnistatakse kinnitatuks kõigepealt postikonwentsioon ja neli ülesloetud kokkulepet. Väliskomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja A. Tupits: Teen ettepaneku käesolewa seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

10. Stokholmis 1924. aastal sõlmitud postikokkulepetega ühinemise seadus — I lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **A. Tupits:** Eelmise seaduseelnõu juures toonitasin, et meie esitajad ei ole Stokholmis kahele kokkuleppele alla kirjutanud ja sellepärast ei saanud väliskomisjon neid esitada kinnitamisele ühes praegu wastuwõetud kokkulepetega, waid leidis, et Riigikogu peaks eriseadusega nende kahe kokkuleppega ühinema. Wastawalt sellele otsusele esitab väliskomisjon seaduseelnõu, kus tuleks ühineda kahe kokkuleppega, mis Stokholmis alla kirjutamata on jäänud, nimelt kokkuleppega postikassangu üle ja kokkuleppega postiuülekannete üle.

Wäliskomisjoni nimel teen ettepaneku, see seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega

on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja A. Tupits: Teen ettepaneku kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega esimese ja teise lugemise wahel mitte pidada.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

11. Eesti ja Türgi Wäliskomisjoni aruandja A. Anderkopp: Ausatad Riigikogu liikmed! Käesolew seaduseelnõu tahab kinnitada konwentsiooni wõi nõndanimetatud sõpruslepingut, mis on sõlmitud Eesti wabariigi ja Türgi riigi wahel ja on alla kirjutatud Türgi ja Eesti esitajate poolt 1. detsembril 1924. aastal. Käesolewat lepingut läbi waadates leiab väliskomisjon, et Eesti riigil on tarwilik ja küllaldane huwi selleks, et Türgi rahwaga rahwuwahelisesse läbikäimisesse astuda. See wõiks aga siis sündida, kui sellekohane sõprusleping on olemas.

Kaaludes sisuliselt küsimust, kas niisugune lepingu sõlmimine Eestile otsarbekohane oli sel ajal, ja kas ta hiljem otsarbekohane on wõi mitte, kas meil teistel välispoliitilistel põhjustel soowitaw on praegusel ajal konwentsiooni kinnitada, — jõudis komisjon järgmistele seisukohtadele. Käesolewa lepingu artikkel 2-ses ja kolmandas seatakse põhimõte üles, et mõlemad riigid tahawad läbikäimises olla harilikkuude rahwuwahelise õiguse normide alusel.

Kui silmas pidada seda, et Türgimaal kunni siia maani on makswad olnud nõndanimetatud kapitulatsioonid, siis tõstis väliskomisjon küsimuse üles, kas Eesti, seda lepingut sõlmides teatawat auku sisse ei löö, mis kaudu Türgimaa wõiks need kapitulatsioonid wälja heita. See samm ei oleks wast mitte küllalt otsarbekohane. Selle peale tuli väliskomisjonil awameelselt wastust anda. Komisjon pidi tunnistama, et Lausanne'i rahulepinguga, mis alla kirjutatud suurriikide ja Türgimaa wahel, on ette nähtud, et kapitulatsioonid artikkel 28 järele täielikult kaotatakse, wälja arwatud mõned üksikud, mis aga lähemal ajal lõpetatakse. Sellesama rahulepingu ajal on Jaapan teatawaks teinud, et tema igasugustest nii-

sugustest nõudmistest, mis senni kapitulatsiooni nime all tuntud, täielikult lahti ütleb. See on ka lepingus endas fikseeritud. Teisel päeval, kui see Lausanne'i leping alla kirjutati, on Poolamaa sõlminud Türgimaaga üldiselt samasuguse lepingu, nagu minul praegu on au väliskomisjoni nimel seda Riigikogule ette panna, kus samuti täielik lahitiitlemine on kapitulatsioonist. Arwesse wõttes ja kinni pidades põhimõttest, et Eesti riik ei saa olla mitte see, kes läbikäimises endale mingisuguseid erioigusi wõiks nõuda ja nende kinnitusi maksma panna, tuli väliskomisjoni otsusele, et takistusi selleks ratifitseerimiseks ei saa olla, seda rohkem, et üks meie lõunapoolne naaber, liitlane — Läti, sarnast lepingut ratifitseeris enne, kui meie komisjon selle seaduse Riigikogule ette pani. Teiselt poolt on väliskomisjon kaalunud neid teisi välispoliitilisi küsimusi, mis käesolewa lepingu ratifitseerimisel mõõduandwad wõiksid olla, ja on siis pärast põhjalikke kaalumisi otsusele tulnud, et ka sellest küljest mingisuguseid takistusi olla ei saa ja esitab käesolewa seaduseelnõu, see tähendab teiste sõnadega — konwentsiooni wõi sõpruslepingu Riigikogule kinnitamiseks. Minul on au väliskomisjoni nimel Riigikogule ette panna käesolew seadus I lugemisel wastu wõtta ja ühes sellega, kui juhataja lubab, ettepanek teha, et selle seaduseelnõu arutamise puhul I ja II lugemise wahel ei peetaks mitte kinni 3-päewalisest waheajast, mis kodukorras ette nähtud.

Juhataja **A. Jürman**: Asun hääletamisele. Esiteks panen hääletamisele ettepaneku, käesolew seadus I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Hääletamisele tuleb ettepanek, 3-päewalist waheajaga I ja II lugemise wahel mitte pidada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

12. Noortemeeste sõjakooli kaswandikkudeks wastuwõtmise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

kohustatud teenima. See lühendamine

Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei**: Käesolewa seadusega lühendatakse seda sunduslikku aega, mis sõjakooli lõpetajad olid

toob kaasa mitmeid paremusi. Esiteks on wõimalus saada selle tõttu sõjakooli wõrdlemisi paremaid keskkooli lõpetajaid ja teisi, kes sõjakooli üldklassi sisse astuwad. Teiseks on wõimalus nendega, kes lühema teenistusaja järele lahkuwad, täiendada reserwohwitseride kaadrit, kus meil wõrdlemisi wähe ohwitseri on ja kus ei jätku nendest ohwitseridest, kes wälja tulewad aspirantide kursuselt. Uue seaduse järgi oleks sunduslik teenistus iga üldklassis möödasaadetud aasta eest 1 aasta. Spetsiaalklassides õppimise eest teenistuse kohustusi ei ole. Peale selle tuleks teenida harilik sunduslik sõjawäeteenistus pärast kooli, mis eriti arwestatakse. Selle järele kujuneks sunduslik teenistus neile, kes üldklassi on astunud 1 a. + 1½ aastat, see on 2½ aastat ja neile, kes otsekohe spetsiaalklassidesse on astunud, ainult 1½ aastat kinnist teenistust, endise 3—4½ aasta asemel. Riigikaitse komisjon loeb selle muudatuse wastuwõetawaks ja komisjoni nimel teen ettepaneku seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei**: Teen ettepaneku 3-päewalist waheajaga I ja II lugemise wahel mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman**: Asun selle ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

13. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioni seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei**: Riigikaitse komisjon ja hiljem ka Riigikogu, wastu wõttes kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioni seaduse, asus seisukohale, et see neis osades, mis ühtlased riigiteenijate pensioni seadusega, tuleks ühtlustada. Riigi- ja omawalitsuse teenijate pensioni muutmise seaduses on § 23, mis lubab pensioni lesknaistele ja isikutele, kes töowõime kaotanud, ka sel juhul, kui nemad paljka saawad samast allikast, kust pensioni. Kaitsewäelaste ja nende perekondade pensioni seaduses seda paragrahwi ei ole. Riigikaitse kom-

misjon asus seisukohale, et kaitsewäelaste perekonnad ja kaitsewäelased ei tohiks mitte halwemasse seisukorda asetatud olla pensioni saamise suhtes, kui riigi- ja omawalitsuse teenijad. Arwesse wõttes seda põhimõtet, mida ka Riigikogu õigeaks tunnistas, teen ettepaneku käesolew seadus wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei:** Teen ettepaneku, 3-päewalist waheaega I ja II lugemise wahel mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

14. Kaitsewäelaste korteriga warustamise määruse tühistamise seadus — I lugemisel.

Riigikaitse komisjoni aruandja **H. Laretei:** Käesolew seaduseelnõu on puhtwormiline seaduseelnõu. Selle järele tühistatakse 30. novembril 1921. a. ajutise walitsemise korra § 12-a ajutine määrus ohwitseride ja sõjawäeametnikkude korteri, kütte ja walgustuse asjus. Hilisema seaduse järele, mis wastu wõetud, on ohwitseride ja sõjawäelaste korteri, kütte ja walgustuse alal määruste andmine Wabariigi Walitsuse hooleks jäetud. Wabariigi Walitsus ei saa wastawat määrust enne wälja anda, kui ei ole tühistatud seadus, mis ajutise walitsemise korra § 12-a põhjal wastu wõetud.

Riigikaitse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei:** Teen ettepaneku seaduseelnõu II lugemisele asuda, ilma kodukorras ettenähtud 3-päewase waheajata I ja II lugemise wahel.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

15. Eesti ja Ameerika-Ühisriikide wahel sõlmitud kaubandusliku kokkuleppe kinnitamise seadus — I lugemisel.

Wäliskomisjoni aruandja **H. Laretei:** Käesolewa lepinguga tuleb kinnitamisele kokkulepe, mis on

sõlmitud Eesti ja Põhja-Ameerika-Ühisriikide wahel nootele wahetamise teel. See on harilik enamsoodustuse alusele rajatud kaubanduslik kokkulepe, nagu meil neid juba teiste riikidega tehtud on. Wäliskomisjonis tekkis selle kokkuleppe juures küsimus, mis tingitud Ameerika sennisest seisukohast enamsoodustuse põhimõtte suhtes. Nimelt oli ameeriklastel kunni wiimase ajani maksew põhimõte, mille järele soodustused, mis antakse kolmandale riigile, ei lähe mitte automaatselt lepinguosalise riigi peale üle, waid lepinguosaline riik on kohustatud enne wastawa soowiawalduse sisse andma, kui ta tahab soodustuse osaliseks saada ja siis algaksid läbirääkimised selle wastutasu üle, mis soodustus enesega kaasa tooks. See põhimõte oleks tõesti takistanud Eestit üldise enamsoodustuse klauseli alusel Ameerika-Ühisriikidega kaubalepingut sõlmimast, kuna Eesti wäikene riik, eriti käesolewal momendil, kus Ameerikal kaubalepingute sõlmimised ees, asetatud oleks palju halwemasse seisukorda, kui Ameerika. Õnneks on aga Ameerika just pärast sõda asunud teisele seisukohale ja ühinenud selle enamsoodustuse klauseli tõlgitsemisega, mis Euroopas senni maksew oli. Paar kaubanduslikku kokkulepet on juba uue kokkuleppe alusel sõlmitud. Ka käesolewas kokkuleppes on selgesti öeldud, et iga soodustus langeb teisele lepinguosalisele selle klauseli põhjal osaks, ühel ja samal ajal ilma tingimisteta, soowiawalduste ära ootamata ja wastutasuta. See on wäga selgesti deklareeritud seisukoht, sellepärast ei ole mingit takistust selle lepingu wastuwõtmiseks ja kinnitamiseks, kuna üldiselt meie kaubalepingute tegemise juures enamsoodustuse põhimõtte wastu on wõetud. Teen wäliskomisjoni nimel ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **H. Laretei:** Teen ettepaneku, seaduseelnõu I ja II lugemise

wahel kodukorras ettenähtud 3-päewalist waheaega arwesse mitte wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

16. Merekindluste Riigikaitse jaoks Wiimsi rannakommissjoni aruandja A. Andermeetri suuruse kapp: Meie rannamaa-ala wõõrandamise seadus — kaitse, eriti Tallinna I lugemisel. kaitse, on pandud peale teiste elawate ja ujuwate jõudude rannakindlustuse peale. Selle ülesande otstarbekohasemaks täitmiseks tuleb mõningaid vähemaid täiendusi ette wõtta. Et neid läbi wiia, selleks on tarwis wõõrandada väike maa-ala Wiimsi rannas, mille suurus 1638 ruutmeetrit, tähendab ümmarguselt umbes $\frac{1}{3}$ tiinu. Riigikaitse komisjon, käesolewat walitsuse ettepanekut läbi kaaludes, tuli otsusele, et selle maatüki wõõrandamine on tarwilik. Wõõrandamine on tarwilik sisuliselt, on tarwilik ka wormiliselt, sellepärast et maatüki omanik wabatahtlikult seda maa-ala müüa ei taha. Sisuliselt ei too käesolewa maatüki wõõrandamine talukohas, kus see tükk wõõrandatakse, mingit muudatust, kuna see maa on, mis oma otstarbet kasel korral täidab, kui wastaw tükk sealt ära wõõrandatakse. Kuigi maatükk paigutatud on mere äärde, ei lõika wõõrandataw maatükk rannast kuigi suurt osa ära. Kõike seda arwesse wõttes teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta ja juhatuse loaga teen otsekohe ka teise ettepaneku — seaduseelnõu II lugemisele wõtta ilma 3-päewalise waheajata I ja II lugemise wahel.

Juhataja **A. Jürman**: Asun ettepaneku hääletamisele, seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud. Panen hääletamisele ettepaneku, seaduseelnõu II lugemisele asuda ilma 3-päewalise waheajata I ja II lugemise wahel. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

17. Riigiwapi Aruandja puudumisel seadus — I on sõna aruandjana üldlugemisel. komisjoni esimehel rkl. Jõeäär'il.

Üldkommissjoni aruandja **A. Jõeäär**:

Riigiwapi seaduseelnõu pealkirja arutamisel II lugemisel 16. oktoobril 1923. a. otsustas Riigikogu: „Riigiwapi seaduseelnõu pealkiri ja sisu anda üldkommissjoni tagasi uute kawandite wäljatöötamise ja komisjonile ettepanemise ja hindamise wõimaldamiseks.“ Seda Riigikogu otsust silmas pidades katsuti leida uut riigiwapi kawandit. Kõigepealt kutsuti Riigikogu juhatuse poolt kokku nõupidamine, kus kaalumisele tulid üksikud wapi motiivid. Nõupidamisel mingisugust kindlat kawa ei leitud. Üldkommissjon waatas weel kord läbi wõistlusel saadud materjaali, ka siit ei leitud midagi, mis oleks sünnis riigiwapiks. Lõpuks pöörati detsembrikuul 1923. a. ettepanekuga Eesti kunstnikkude liidu, Eesti kujutawate kunstnikkude kutseühingu ja riigi kunst-tööstuskooli poole, et iga asutus walmistaks vähemalt kolm riigiwapi kawandit, silmas pidades järgmisi nõudeid: 1) et wapp oleks lihtne, 2) et wapi sisu oleks Eestist, 3) et wappi saaks praktiliselt tarwitada (riigipitseris, pitserites ja riigimärgina), 4) et iga asutus esitaks wõimalikult ühe heraldilise kawa. Kunstnikud wõtsid ülesande wastu. Esitati üldse üle 20 wapikawandi. Lähemal kaalumisel jäi materjalina püsima ainult üks kawa, nimelt kolmeksjaotatud kilbil: 1) pealmises osas: sinisel põhjal tulitorn heitwate kiirtega ja ükssteist hõbedast tähte; 2) all: a) endine Eesti kubermangu wapp ja b) endine Liwi kubermangu wapp. Wapi ümber pärg ja dewiis: „Amor patriae vincit omnia“.

Komisjoni liigete algatusel wõeti weel kaalumisele järgmised mõttelised kawad:

1. Pooleksjagatud gooti kilbil: ülemisel osal sinisel põhjal ükssteist kuldtähte ümber kuldse „E. V.“; alumisel osal, kuldse põhjal kolm sinist leopardi, kilbi ümber kuld tammelehtedest pärg.

2. Sinisel kilbil hõbedased tähed „E. V.“, kilbi ümber pärg.

Pikemate kaalumiste ja kawade ümbertöötamise järgi jäid üldkommissjonis püsima järgmised wapikawad:

1. Kuldsel barocco kilbil kolm stiliseeritud leopardi; kilbi ümber kuld tammelehtedest pärg.

2. Gooti kilbil: all Eesti ja Liwi kubermangu wapid; ülal sinisel põhjal walge tulitorn kuldsete kiirtega ja ükssteist hõ-

bedast tähte; kilbi ümber kuldne tammelehtedest pärg.

3. Gooti kilbil: all Eesti kubermangu wapp, ülal sinisel põhjal walge tulitorn kuldsete kiirtega (wariant hõbedaste kiirtega) ja üksteist hõbedast tähte; kilbi ümber kuldne tammelehtedest pärg.

4. Gooti kilbil sinisel põhjal kuldtähed „E. V.“ Kilbi ümber kuld tammelehtedest pärg.

5. Gooti kilbil: all (kahel kolmandikul) kuldsel põhjal kolm stiliseeritud leopardi (Eestimaa kubermangu wapp); ülal (ühel kolmandikul) sinisel põhjal walge (hõbe) tulitorn kuld helgitajaga ja kuld kiirtega ning üksteist kuld tähte, mis kahel pool tulitorni asetatud Suure Wankri kujuna. Kilbi ümber kuld tammelehtedest pärg.

Neist wiiest kawast walis 30. aprillil 1924. a. üldkommissjon wiimase, mis käesolewa eelnõu juures komisjon ka Riigikogule kinnitamiseks esitab.

Wastawalt uuele riigiwapi kawale on komisjon muutnud ka riigiwapi seaduseelnõu.

Üldkommissjoni nimel panen Riigikogule ette käesolew seaduseelnõu esimesel lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Panen ette seaduseelnõu arutamisel I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman**: Aruandja poolt on ettepanek, seaduseelnõu arutamisel I ja II lugemise wahel kolmepäewalist waheaega mitte pidada. (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud. (Hüüded: Palume ära lugeda!) Panen ettepaneku weel kord hääletamisele. (Hääletatakse.) Kuna sekretääril raske oli lugeda, palun käed weel kord üles tõsta. (Hääletatakse.) Poolt on antud 13 häält, wastu 3, seega on ettepanek wastu wõetud.

18. Asunikude ehituslaenu seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **O. Köster**: Lugupeetud Riigikogu liikmed! Rahaasjanduse komisjon esitab käesolewa seaduse Riigikogule wastuwõtmiseks osalt Wabariigi

Walitsuse motiividel, mis Riigikogu liigetel teada, ja järgmiste parandustega.

Nimelt määras tema § 1-ses ära laenuusaamise-õiguslikud; siis tähendas § 2-st litera d-ga, mille järgi selle seaduse põhjal kuulwad otsekohe wäljaandmisele ka asunikkudele wäljaantud ja wäljaantawate laenude pealt saadawad wõla- ja wiitutusprotsendid, kui ka tagasimaksetawad summad.

Arwesse wõttes, et põllumajanduse produktsioon oleneb suurel määral ka hoonetest, mille ehitamine tuleb rajada kindlale alusele ja et riigikassa seisukord asunikkudele ehituslaenu määramist nõutawal määral alati otsekohe ei luba, on laenu fondi loomine väga tarwilik. Tulewikus, kui nõudmine laenu järgi wäheneb, wõiks laenu fondi sisse arwatud wiitutusraha, intresside ja laenu tagasimakside arwel eelarwe-korras laenu andmiseks määratawaid summasid wähendada. Selle täienduse tagajärjel langes Wabariigi Walitsuse eelnõus olew § 8. wälja. Peale selle tähendati § 5-das lähemalt ära laenu ja intresside tasumise aeg ja kord. Ühtlasi täiendati seda paragrahwi märkusega, mille järgi laenusaaajale wõimaldatakse laenu ka enne tähtaega tasuda. Samuti said § 5-das maha tõmmatud sõnad, „kes oma maa eest renti maksawad“, ja nimelt sellel põhjusel, et juba moraalset on see väga halb, kui teatud kiht asunikke laenua jäetakse, kes samuti on õigustatud laenu saama, kui teisedki asunikud.

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolew seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **O. Köster**: Teen ettepaneku käesolewa seaduse juures kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast I ja II lugemisel wahel mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

19. Muinaswarade kaitse seadus — I lugemisel.

Et aruandjat kohal ei ole, wõtab aruandja kohustused oma peale üldkommissjoni esimees rkl. Jõeäär.

Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Muinaswarade kaitse seaduseelnõu esitati Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule juunikuus 1923. a. Selle eelnõu waatas esmalt läbi sisuliselt hariduskommisjon, kuna aga eelnõu juures tähtis oli ka juriidiline külg, siis waatas hariduskommisjoni soowil eelnõu läbi juriidilisest küljest ka üldkommisjon. Wiimasest seisukohast wälja minnes ei ole üldkommisjon eelnõus ette wõtnud olulisi muudatusi. Üldkommisjoni parandused on rohkem konstruktiivsed ja redaktsioonilised, wälja arwatud selles osas, mis puudutab karistusnorme. Üldkommisjoni arwates peaks seaduse normide rikkumise kohta haridusministril õigus olema määrusi wälja anda, mille rikkumine käiks rahukohtu karistus-seaduse § 29. alla. Selle juures katsus üldkommisjon seaduse määrustele anda niisugust wälist kuju, et neil oleks ka tarwilik tagajärg. Lühidalt wõiks seadust iseloomustada järgmiste lausetega. See seadus on laiaulatuslik, umbes samane, nagu see on wastu wõetud Prantsusmaal, Rootsis ja Soomes. Seadus ei ulata mitte ainult awalikkude asutuste ja seltside waranduste, waid ka eraisikute omanduses olewate waranduste peale. Kaitset teostab haridusminister muinsusnõukogu abil. Wiimase koosseis garanteerib, et wõrdlemisi karmid kaitseabinõud mitte asjata tarwitusele ei tule. Üldkommisjoni nimel teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Panen ette käesolewa seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

20. Eesti wabadussõjas langenud Eesti sõdurite sõjawäljahaudade korrashoidmise seadus — I lugemisel.

Oma walitsuse komisjoni aruandja **M. Juhkam**: Sõjas langenud sõdurite wäljahaudade korrashoidmine on sündinud pea igalpool juhuslikult. Nii on olnud see

mujal ja senni ka Eestis. Käesolew seaduseelnõu tahab sõdurite wäljahaudasid jäädwustada, see tähendab wõtta wäljahaudad riikliku ja rahwusliku kaitse alla ja teha wäljahaudade korrashoidmine omawalitsuste, eestkätt wallawalitsuste ülesandeks.

Oma walitsuse komisjoni nimel teen ettepaneku, käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **M. Juhkam**: Teen ettepaneku, seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

21. Loomataudide wastu wõitlemise seaduse § 6. muutmise seadus — I lugemisel.

Kuna üldkommisjoni aruandja rkl. Woiman puudub, siis on sõna aruandjana komisjoni esimehel rkl. Jõeäär'il.

Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wabariigi Walitsuse poolt on esitatud märtsikuus käesolewal aastal „Loomataudide wastu wõitlemise seaduse § 6. muutmise seadus“ järgmistel motiividel. Loomataudide wastu wõitlemise seaduse § 6. põhjal kokkuleppel teede-, sise-, raha-, wälis- ja kaubandus-tööstusministriga andis põllutöoministeerium wälja loomade ja loomatooressaaduste weomääruse, millest I eksemplar seaduseelnõule juurde lisatud ja saatis nimetatud määruse kohtuministeeriumile „Riigi Teatajas“ awaldamiseks. Tähendatud weomääruse saatis kohtuministeerium põllutöoministeeriumile ajut. sead. ja administr. korralduste wäljaandmise ja wäljakuulutamise korra põhjal tagasi, sest et seda „Riigi Teatajas“ wõimatu awaldada, põhjustel, et põllutöoministeeriumile on õigus antud loomataudide wastu wõitlemise seaduse § 6. põhjal seesugust wedu normeerida ainult niipalju, kui seda nõuab loomataudide wastu wõitlemine, missugune seadus temale aga õigust ei anna seda wedu üldse normeerida.

Wabariigi Walitsuse poolt Riigikogule esitatud seaduseelnõus loomataudide vastu wõitlemiseks olid üles loetud määrused, mida põllutööminister õigustatud loomataudide laialilagunemise ärahoidmiseks maksma panema (§ 20). See paragrahw andis põllutööministrile õiguse ka weo kohta määrusi wälja anda. Niisama oli ka ära tähendatud, missuguseid abinõusid loomaarst taudi kestwuse ajal peab tarwitusele wõtma (§ 21). Need paragrahwid, kui instruksioonilist laadi, jättis Riigikogu terwishoiu komisjon eelnõust wälja. Sellest selgub, et põllutööministril loomataudide vastu wõitlemise seaduse § 6. põhjal peaks õigus olema ligiolewas weomäärustes ettenähtud korraldusi maksma panna, mida ka seadusandja nimetatud paragrahwi all mõelnud.

Neid asjaolusid arwesse wõttes saatis põllutööministeerium weomääruse kohtuministeeriumile tagasi, kuid wiimane saatis nimetatud määruse uuesti tagasi ja teatas, et seda määrust ei ole siiski võimalik „Riigi Teatajas“ awaldada, kuna Riigikogu komisjoni motiivid ei wõi mõõduandwad olla seal, kus seaduse tekstist enesest kuidagi ei saa nii laialdasi wolitusi wälja lugeda, ning et loomataudide vastu wõitlemise seaduse § 6. järele antud õigus, sundmäärusi wälja anda, ei wõi laiem olla, kui seadus ise käsitab ainult neid abinõusid, mis loomataudide vastu sihitud, sellepärast tuleb ka sundmäärustes piirduda ainult nende korraldustega, mis taudide vastu wõitlemisega seotud, mitte aga loomade weoga üldse.

Neil motiividel kohtuministeeriumi seisukohalt, millega Wabariigi Walitsus ühines, tuleks loomataudide vastu wõitlemise seaduse § 6. wastawalt täiendada. Üldkomisjon ühines selle seisukohaga, mingisuguseid muudatusi seaduseelnõus ette ei wõtnud, ja esitab selle Riigikogule wastuwõtmiseks Wabariigi Walitsuse motiividel.

Üldkomisjoni nimel teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja A. Jõeäär: Panen ette käesolewa seaduse arutamisel I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

22. Puuwilja wäljaweo kontrolli seadus — I lugemisel. Rahaasjanduse komisjoni aruandja **K. Tonkman:** Puuwilja wäljaweo kontrolli seadus on analoogiline kanamunade wäljaweo seadusele ja rahaasjanduse komisjon tegi selles seaduses samasugused wastawad parandused, nagu Riigikogu poolt wastu wõeti kanamunade wäljaweo kontrolli seaduses. Nimelt täiendati seaduse § 3. järgmise lausega: „Lubade wäljandmisel tuleb nõuda, et eksportööridel oleksid ekspordi nõuetele wastawad ruumid ja sisseseade.“ Teiseks täiendati § 6. järgmise lausega: „Kontroleerimise kuludest ülejäänud summa kulutatakse aiasjanduse edendamiseks.“

Rahaasjanduse komisjoni nimel teen ettepaneku, see seadus I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja K. Tonkman: Teen ettepaneku käesolewa seaduse arutamisel I ja II lugemise wahel kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

23. Tuletõrje seaduse § 10. muutmise seadus — I lugemisel. Üldkomisjoni aruandja **M. Juhkam:** Tuletõrje seaduse § 10. järele peawad sennised wabatahtlikud tuletõrje ühingud, kes tuletõrje seaduse nõuetele ei wasta ning selle seaduse nõuete kohaselt ümber ei korraldu, oma tegewuse lõpetama. Wastaw tähtaeg lõppes 6. juunil 1925. a.

Ümberregistreerimise juures peawad tuletõrje ühingud esitama põhikirja, mis wastama peab siseministeeriumi poolt kinnitatud normaalpõhikirjale. Kuna aga nimetatud normaalpõhikirja wäljatõõtamine wiibis, siis ei jõudnud tuletõrje ühingud end tuletõrje seaduse § 10. nõuete kohaselt ümber korraldada. Seda silmas pidades tuleks antud tähtaega pikendada 1. jaanuarini 1926. a., mida

tuletõrje seaduse § 10. muutmise seadus ette näeb. Teen ettepaneku seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **M. Juhkam**: Teen ettepaneku käesolewa seaduse arutamisel I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

24. Loteriide seaduse täiendamise seadus — I lugemisel. Kuna üldkommissjoni aruandjat rkl. Tamm'e kohal ei ole, on sõna aruandjana üldkommissjoni esimehel rkl. Jõeäär'il.

Üldkommissjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wäga austatud Riigikogu liikmed! Käesolew seaduseelnõu on esitatud Wabariigi Walitsuse poolt järgmistel motiividel, millega üldkommissjon on ühinenud: üheks suuremaks puuduseks ja rahulolematuse tekitajaks loteriide alal on asjaolu, et loteriide seaduses üldse puudub loteriide toimepanijate kohustus, toimepandawatest loteriidest kuulutada. Olgugi et piletiomanikkude huwides on § 7. ette nähtud, et pileтите peal peab olema ära tähendatud loosimise aeg, koht jne., ei kindlusta see tähendatud huwisid täielikult, sest näiteks loosimise tähtaja pikendus wõib ikkagi piletiomanikule teadmatuks jääda. Peale selle puudub ka kohustus loosimise tagajärgedest awalikult kuulutada. Kõik see ei puuduta üksi piletiomanikkude huwisid, waid raskendab ka wastawate asutuste tegewust, kelle kohuseks loteriide järele walwata. Et neid puudusi ei ole wõimalik wastawate asutuste määruste wõi juhtnõõridega kõrwaldada, sest selleks puudub wastaw alus loteriide seaduses, tuleks seda seadust wastawalt täiendada, mis ka käesolewa seaduseelnõu ülesanne.

Üldkommissjoni nimel teen ettepaneku see seadus I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Teen ettepaneku, käesolewa seaduse arutamisel I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

25. Riigikohtu koosseisu ja prokuratuuri suurendamise seadus — I lugemisel. Üldkommissjoni aruandja **A. Jõeäär**: Lugupeetud härrad rahwasaadikud! Wabariigi Walitsuse poolt on esitatud eelnõu, mille järele Riigikohtu koosseisu suurendatakse 7 pealt 8 peale ja prokuratuuri koosseisu 1 pealt 2 peale. Selle suurendamise põhjuseks on kohtutegewuse suurenemine, ja wastasel korral, kui see suurendamine ei saaks vastu võetud, kuluks käsilolewate kohtuasjade otsustamiseks vähemalt 1 aasta, kui uusi asju üldse juurde ei tuleks. Et sarnane seisukord sugugi soowitaw ei ole, on arusaadaw, millepärast kohtu koosseisu tuleb paratamata suurendada. Üldkommissjon ühines Wabariigi Walitsuse poolt ettetoodud motiividega ja esitab seaduseelnõu wastuwõtmiseks muutmata kujul. Ühtlasi pean tähendama, et samasisulisi seadusi on weel kaks tükki, esiteks, rahukogu liikmete arwu suurendamise kohta ja teiseks, kohtupristawite arwu suurendamise kohta. II lugemisel wõiks kõik need 3 seaduseelnõu ühendada, et arwu poolest vähem seadusi oleks. Sisuliselt on kõik need seadused ühetaolised. Praegu teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Teen ettepaneku, käesolewa seaduseelnõu arutamisel kodukorras ettenähtud kolmepäewalisest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek vastu võetud.

26. Talumaade alammäärade muutmise seadus — I lugemisel. Kuna üldkommissjoni aruandja rkl. Kalbus puudub, on sõna aruandjana komisjoni esimehel rkl. Jõeäär'il.

85

Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wäga lugupeetud härrad rahwasaadikud! Käesolewa seadusega kawatsetakse popsidele wõimalus anda nende pidamisel olewaid talumaid enda nimele eriüksustena kreposteerida. Selleks, et see wõimalik oleks, tuleks nende kohta ära kaotada wastawates talurahwaseadustes kindlaksmääratud maa alammäära norm. Walitsus leiab, et soowitaw oleks talumaade alammäär üldse ära kaotada, kuid praegu enne popsideküsümuse lahendamist ei ole see täies ulatuses wõimalik ega soowitaw. Üldkommisjon on esitatud seaduseelnõu Wabariigi Walitsuse poolt ette toodud motiividel wastu wõtnud. Üldkommisjoni nimel panen ette seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär**: Teen ettepaneku, seaduse arutamisel I ja I lugemise wahel kolmepäewasest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman**: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

27. Rahukohtunikkude kohtualluwuse muutmise seadus — I lugemisel. Üldkommisjoni aruandja **A. Jõeäär**: Wabariigi Walitsus esitas käesolewa seaduseelnõu järgmistel motiividel.

Rahukohtunikkude kohtualluwust on Wene ajaga wõrreldes kaks korda tõstetud, kuid margakursi langemise tõttu on seda waja weelgi teha.

Walitsus kawatses seda tõsta praeguse 50.000 marga pealt 100.000 marga peale. Suuremat tõstmist ei pea walitsus soowitawaks, kartes et rahukogud asjadest hoopis tühjaks jääksid, kuna rahukohtunikud jälle üleliiga koormatud saaksid.

Ühtlasi on tõstetud ka rahukohtu trahwiseaduse § 171. p. 3. ja n. sead. § 1663. p. 3. tähendatud süüteo objekti hinda 25 marga pealt 100 marga peale.

Üldkommisjon wõttis Wabariigi Walitsuse poolt esitatud eelnõus ette järgmised muudatused:

1) Pealkirjaks wõttis „Rahukohtunikkude kohtualluwuse seadus“, mis seaduse sisu selgemalt väljendab.

2) Suurendas rahukohtunikkude kohtualluwust nõude asjus walitsuse eelnõus ettenähtud 100.000 m. asemel 150.000 m. peale.

Üldkommisjon leidis, et rahukogud kui I astme kohtud ja kohtupalat on üle koormatud hinna poolest wähese tähtsusega asjadega, mis wõrdlemisi palju vähem wäärt, kui asjad, mis 1914. a. rahukohtunikkudele allusid — 500 kuldrublani. Selletõttu peawad ka hinna poolest suuremad asjad samuti 1½ aastat kohtupalatis järjekorda ootama ja wajawad mõlemas astmes lõpulikult lahendamiseks sagedasti üle 3 aasta.

Rahawäärtuse langemise ajajärkudel ja praeguste kõrgete kapitaali protsentide määrade juures, mida kohtu poolt wäljamõistetawad 6% kuidagi ära ei tasu, kannatawad nõudjad sarnase aastaid wälatawa wiiwituse läbi suuri kahjusid.

Karta, et rahukogud asjadest selle läbi tühjaks jääksid, ei ole põhjust, sest kawatsetaw uus kord, mille järgi rahukogude kui II astme kohtute istungitest rahukohtunikkude osawõtmist kitsendatakse, nõuab ka siis, kui rahukogudelt 30% tsiwiilasju üle läheb rahukohtunikkudele, weelgi rahukogude koosseisu suurendamist kunni 30 alalise liikme wõrra.

Ettepanud muudatus seaks umbes sama seisukorra kohtute kättesaadawuse suhtes jalule, kui see oli 1914. aastal.

3) R. t. s. § 171. p. 3. ja n. s. § 1663. p. 3 ettenähtud süüteo objekti hinda suurendas komisjon saja marga pealt kahe saja marga peale, arwesse wõttes niihästi reaawäärtuste hinna tõusu, wõrreldes rahawäärtusega, kui ka ennesõjaaegsetega wõrreldes raskemaks muutunud majanduslikke tingimusi.

4) Lõpuks täiendas üldkommisjon eelnõu teise osaga, mille järgi rahukohtunikkudele alluwad nõudehinna peale waatamata kõik ülespidamise — alimentide — nõuded.

Ülespidamise nõuded on eriti kiire iseloomuga ja nende juriidiline külg on wõrdlemisi lihtne.

Muuseas wõttis ka IV õigusteadlaste päew soowiawalduse wastu, et üksikud nõudeasjade liigid summa suuruse peale waatamata rahukohtunikkudele alluwaks tunnustataks.

Lahendada küsimust sarnasel wiisil, kuidas kohtupalat kawatses, nimelt: arwata alimentide asjus nõudehinnaks mitte 10-aastane kogusumma, waid üheaastane

— analoogiliselt ts. kp. sead. § 1345⁶, — ei leidnud üldkommisjoni soovitatavaks sellepärast, et siis riigi sissetulekud kohtuposlinist väheneksid, mida võetakse protsentuaalselt nõudehinnaile.

Üldkommisjoni nimel teen ettepaneku, käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu võtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu võetud.

Aruandja A. Jõeäär: Teen ettepaneku käesolewa seaduse I ja II lugemise wahel kolmepäewasest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu võetud.

28. Seadus üksikute Üldkommisjoni aruandja karistus- ja kohtupidamise seaduse muutmise kohta — arutamisel ära võtmine. **A. Jõeäär:** Üldkommisjon paneb ette, käesolew seadus arutamisel ära võtta järgmistel

põhjustel: rahukohtunikude kohtualluwuse muutmise asjus esitati Riigikogule 2 eelnõu: üks Wabariigi Walitsuse ja teine — rkl.-te Jõeäär'i, Juhkam'i, Jaanis'e ja Grigorjew'i poolt. Üldkommisjon wõttis wastu Wabariigi Walitsuse eelnõu, kusjuures tarwitas materjaalina nimetatud rkl.-te poolt esitatud eelnõu, ning sellepärast esineb Riigikogule ettepanekuga — wiimane eelnõu arutamisel ära võtta.

Juhataja A. Jürman: (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on otsustatud seaduseelnõu arutamisel ära võtta.

29. Riigiasutuste Üldkommisjoni koosseisude aruandja A. Jõe- muutmise seadus — I lugemisel. **äär:** Lugupeetud rahwasaadikud! Wabariigi Walitsuse poolt esitati

käesolew seadus järgmistel põhjustel. Rahukogu alaliste liigete arwu suurendamine on tingitud seaduseelnõust rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise kohta. Senni moodustati rahukogu kui teise astme kohtuistungite koosseis suuremalt jaolt üksi rahukohtunikudest, ja ainult üksikutel kordadel wõttis neist istungitest osa üks alaline liige wõi abiesimees. Kui nüüd edaspidi kohtuistungi

koosseisu ei saa kutsuda rohkem kui ühte rahukohtunikkude, siis peawad vähemalt kaks alalist liiget igast teise astme kohtuistungist osa wõtma. Neid esimese astme töö juurest ära tõmmata ei oleks võimalik. Ehk küll rahukohtunikude kohtualluwuse tõstmise seadusega teataw arw asju rahukogust, kui esimese astme kohtust, ära läheb, ei vähene esimese astme töö ikkagi nii tuntawalt, et praeguse arwu juures alalised liikmed ka teise astme tööga hakkama saaksid.

Sellepärast tuleks nende arwu suurendada ja nimelt üksikute rahukogude järele järgmisel määral:

Tallinna-Haapsalu rahukogus — 4 liikme wõrra.

Praegu on teise astme kohtu juures tegew abiesimees. Kui temale 4 liiget juurde anda ja arwesse wõtta, et rahukohtunikude kohtualluwuse tõstmisega ja ka sellega, et teataw arw asju uue Saaremaa rahukogu kätte üle läheb, alalised liikmed ka esimesest astmest teise astme tööde juures teatawal määral kaasa wõiksid aidata, siis peaks 4 uuest alalisest liikmest Tallinna-Haapsalu rahukogu jaoks jätkuma.

Siin peab tähendama, et teataw arw asju Tallinna-Haapsalu rahukogult Saaremaa rahukogu kätte üle läheb, mille tõttu Tallinna-Haapsalu rahukogu asjade arw weidi vähem saab olema.

Wastawalt asjade arwule peaks teiste rahukogude jaoks, peale Tallinna-Haapsalu rahukogu, ka uute alaliste liigete arw wäiksem olema ja tuleks selletõttu juurde anda:

Tartu-Wõru rahukogule — 3 liiget;

Rakwere-Paide rahukogule — 2 liiget;

Wiljandi-Pärnu rahukogule — 2 liiget.

Seesuguse suurendamise juures tuleks 1924. a. asjade arwu järele umbes 500—540 asja iga alalise liikme peale, abiesimees kaasa arwatud, missugust arwu peab enam-wähem normaalseks pidama.

Nõnda et alaliste rahukogu liigete arw suureneks 11 isiku wõrra, mis moodustaks üldarwu 38 endise 27 asemel. Wäljaminekuid nõuaks see koosseisu suurendamine 3.346.200 marka aastas, käesolewal aastal vähem, sest et seaduseelnõu alles aasta wiimasel poolel teostatud saab. Üldkommisjon leidis tarwilikuks rahukogu liigete arwu suurendada ühe liikme wõrra Saaremaa rahukogu jaoks, kuna koosseisus on ette nähtud seal ainult esimees, kes ühtlasi ka kui teise astme tsi-

wiil-, kriminaal-, samuti ka administratiiv- ja registreerimise osakondi peaks juhutama, peale selle krepostiosakonna esimehena tegutsema. Muudes osades ühineb komisjon walitsuse seletuskirjas ettetoodud põhjendustega.

Üldkommissjoni nimel teen ettepaneku käesolew seaduseelnõu wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär:** Panen ette käesolewa seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewalist waheaega mitte pidada.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

30. Kohtupalati ja rahukogude kohtuistungite koosseisu muutmise seadus — I lugemisel.

Üldkommissjoni aruandja **A. Jõeäär:** Käesolew seadus on tingitud teisest seadusest — rahukohtunikude kohtualluwuse tõstmise kohta. Nimelt läheb wiimasega hulk asju rahukogudest rahukohtunikude kätte, ja et neile wõimaldada rohkem aega oma jaoskonna töö peale kulutada, kawatseb käesolew seaduseelnõu rahukohtunikude osawõttu rahukogu töös kitsendada. Peale selle muutuks eelnõu järele rahukogu kui teise astme kohus paremaks oma koosseisu poolest, kuna asjade otsustamisest rohkem wilunud kohtunikud osa wõtaksid. Praeguse koosseisu juures tundub rahukogu kui teise astme kohtupraktika kõikuwana ja jätab nii mõndagi soowida.

Üldkommissjon otsustas Wabariigi

Walitsuse poolt esitatud eelnõu täiendada uue paragrahwiga, mille järgi Saaremaa rahukogu nii esimese kui ka teise astme istungitest wõiwad osa wõtta rahukohtunikud ilma kitsendusega, mis §§ 53⁹, 53¹⁰, 140² ja 146¹ ette nähtud.

Selle paranduse tunnistas üldkommissjon tarwilikuks põhjusel, et Saaremaa rahukogu koosseisu ette nähtud ainult esimees ja üks alaline liige. Juhtumisel, kui üks neist wõi mõlemad istungist osa wõtta ei saa, oleks wõimatu koosolekut üldse pidada, kui sellest ainult üks rahukohtunik wõiks osa wõtta.

Muudes osades ühineb komisjon walitsuse seletuskirjas ettetoodud põhjendustega.

Panen ette käesolew seaduseelnõu I lugemisel wastu wõtta.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on seaduseelnõu I lugemisel wastu wõetud.

Aruandja **A. Jõeäär:** Panen ette käesolewa seaduseelnõu I ja II lugemise wahel kodukorras ettenähtud kolmepäewasest waheajast mitte kinni pidada.

Juhataja **A. Jürman:** (Hääletatakse.) Nähtawa enamusega on ettepanek wastu wõetud.

31. Koosoleku lõpetamine kwoorumi puudumisel.

Ettepanek on tehtud kwoorum kindlaks teha. (Hüüded: Kelle ettepanek?) Ettepaneku on teinud rkl. Bauer. Palun helistada. (Sekretäär helistab kõrwalruumidesse.) Kuna koos on 41 Riigikogu liiget, seega puudub kwoorum.

Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 9.15 min.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu esimees **A. Rei.**

Abiesimees **A. Jürman.**

Abiesimees **T. Kalbus.**

Sekretäär **J. Holberg.**

Abisekretäär **L. Raudkepp.**